

Я ТЕБЕ ЧУЮ: ЛИСТ ОДНОЛІТКУ В ОКУПАЦІЇ

Збірка есе лауреатів Всеукраїнського конкурсу
учнівських есе

ISBN 978-617-7627-79-0

Упорядники: Охредько Олег, Коношук Анастасія, Клименко Анастасія

Збірка есе лауреатів Всеукраїнського конкурсу учнівських есе «Я тебе чую»: лист одностороннього листування в окупації» / упорядн.: О. Охредько, А. Коношук, А. Клименко — Київ: ЦГП «Альменда», 2024. — 64 с.

Збірка містить 30 робіт переможців/переможниць та лауреатів/лауреаток Всеукраїнського конкурсу учнівських есе «Я тебе чую»: лист одностороннього листування в окупації», який був проведений громадською організацією «Центр громадянської освіти «Альменда» за підтримки Міністерства освіти і науки України, в рамках проекту «Дитинство без кайданів: Протистояння впливу окупації». Проект реалізується за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ Чеської Республіки в рамках Transition Promotion Program. Погляди, викладені у цьому матеріалі, належать авторам і не відображають офіційну позицію МЗС Чеської Республіки.

Центр громадянської освіти «Альменда» (ЦГП «Альменда») – громадська організація, зареєстрована в Ялті 2011 року. До 2014 року пріоритетним напрямком діяльності організації була освіта в сфері прав людини. В 2014 році через окупацію Криму організація вимушена була переїхати до Києва. На сьогодні пріоритетними напрямками діяльності організації є забезпечення систематичного збору точних, своєчасних, перевірених даних щодо брутальних порушень, здійснених стосовно дітей в ситуаціях збройного конфлікту.

Детальніше про Центр громадянської освіти «Альменда»:

<http://almenda.org>

Контакти для зауважень і пропозицій:

info@almenda.org

© Центр громадянської освіти «Альменда»

Зміст

Передмова	4
Агеєнко Валерія «Тримайся, друже!»	6
Аль-Махмуд Ясміна Фадівна «Ти — частинка майбутнього України»	7
Базай Софія «Номер не відповідає», але Я тебе чую!»	9
Байдуж Вікторія «***»	13
Божко Вікторія «Лист підтримки»	15
Бріжак Єлизавета «Після дощу завжди приходить веселка»	17
Бутова Анастасія «Я тебе чую і обіймаю»	20
Буянова Марія «Я на твоїй стороні»	22
Глухова Єфросинія «Один день з мого життя»	24
Гогін Євгеній «Чую»	27
Горбач Анастасія «Білий вогник надії»	29
Ярослав Горовий «***»	31
Гризлюк Карина «***»	32
Деркунська Даніела «Херсонщина – це Україна!»	34
Зобенько Зоряна «Я тебе чую: лист однолітку по той бік фронту»	36
Ізюмська Єлизавета «Знай, я на тебе чекаю!»	38
Мараховський Руслан «З вірою в серці»	40
Ульяна Мельніченко «Ми разом»	42
Мошенець Олександра «***»	43
Нефьодова Елліна «Євгене, тримайся!»	46
Попова Владіслава «***»	49
Прус Богдан «З душі у душу»	50
Светашова Владислава «Лист до “своїх там”»	52
Севаст'янов Іван «Як ти, друже?»	53
Семіохіна Вікторія «Тобі»	54
Сушко Ангеліна «Знаєш, я так сумую»	55
Терентьєва Валерія «***»	57
Тростнічкова Маргарита «***»	58
Ушканова Дар'я «Я вірю в те, що ти сильніший за мене!»	61
Хоменко Артем «***»	63

Передмова

У 2014 році Російська Федерація розпочала збройну агресію проти України, окупувавши Автономну Республіку Крим і місто Севастополь, частини Донецької й Луганської областей. 2022 року Росія перейшла до повномасштабного вторгнення, внаслідок чого обстрілів зазнає вся територія України, під окупацією опинилися частини територій Київської, Чернігівської, Харківської, Запорізької, Херсонської областей, а зона активних бойових дій значно розширилася.

Російська агресія призвела до руйнування життів мільйонів українців, зокрема і дітей. Частина з них у небезпеці через обстріли, що тривають з боку Росії, частина — через активні бойові дії там, де вони мешкають, а ще частина — перебуває в окупації, де Росія впроваджує систему перевиховання й стирання української ідентичності дітей.

Станом на 2024 рік на тимчасово окупованих територіях АР Крим, міста Севастополя, частин Донецької, Луганської, Запорізької, Херсонської областей залишається понад один мільйон шістсот тисяч дітей.

Діти потрапили під тиск російської пропаганди, зради і недовіри, страху та ненависті. Проте вони залишилися собою, і їм потрібна наша підтримка, передусім моральна, вони повинні знати, що про них пам'ятають, їх чують, на них чекають.

Саме тому ГО «Центр громадянської просвіти “Альменда”» у червні-серпні 2024 року провела Всеукраїнський конкурс учнівських есе «Я тебе чую»: лист однолітку в окупації», який відбувся за підтримки Міністерства освіти і науки України в рамках проекту «Дитинство без кайданів: Протистояння впливу окупації», який реалізується за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ Чеської Республіки в рамках Transition Promotion Program.

Мета конкурсу — підтримка дітей, які живуть в окупації, за допомогою створення емпатійної хвилі в українському суспільстві й поширення інформації про реалії життя дітей на тимчасово окупованих територіях.

В конкурсі взяли участь 241 учень і учениця 8–11 класів закладів загальної середньої, фахової передвищої, професійно-технічної освіти. Діти у творах висловили свою емпатію, почуття і надію на завершення війни й відновлення зруйнованих міст та сіл. І головне — вони не просто підтримали тих, хто залишився на окупованій території, а немов стали поруч, розділили біль і страх, який відчують їхні однолітки в окупації.

За результатами роботи журі, яке складалося з представників Міністерства освіти й науки, громадських організацій, педагогів і медіа, було визначено 30 робіт, що стали лауреатами конкурсу, серед яких і були обрані переможці.

Ця збірка містить роботи лауреатів і переможців. Вона буде корисною для вчителів, громадських організацій, державних діячів, які працюють з питаннями захисту прав дітей в умовах збройного конфлікту, а також для медіа.

Збірка проілюстрована малюнками дітей з виставки «Образи майбутнього». В роботах діти показали своє бачення світу і України після перемоги. Виставка була організована в рамках XX Мандрівного міжнародного фестивалю документального кіно про права людини Docudays UA, що проходив у місті Чорноморську в листопаді 2023 року.

Тримайся, друже!

Агеєнко Валерія, 10-Г клас,
Горохівський ліцей Горохівської сільської ради
Баштанського району Миколаївської області

Добрий день, мій друже!

Пише тобі ровесниця — Агеєнко Валерія з невеличкого села на Миколаївщині. Знаю, що ти перебуваєш зараз на тимчасово окупованій території. Я добре розумію твої почуття і переживання, твої настрої, бо й сама жила в окупації у 2022 році, а потім з батьками виїжджала з неї через купу блокпостів, покинувши рідну домівку.

Я знаю, як це — страшно прислухатися до кожного звуку і боятися, що рашисти увірвуться в твій дім з обшуками. Я знаю, як це — жити без світла й інтернету, без зв'язку і новин...

Розумію, що ти зараз відчуваєш, бо й сама страждала від того, що моє таке звичне життя зруйноване: не можна ніде виходити, ніяк спілкуватися з друзями, треба щось вирішувати з навчанням, не можна говорити те, що думаєш, треба «придивлятися» до людей, яких знала все життя... Це страшно...

На щастя, наше село звільнили у листопаді 2022 року, і моя сім'я повернулася додому. Тому я впевнена, що незабаром і ваші території будуть деокуповані! Не втрачай надії, чуєш, вір у те, що ЗСУ неодмінно очистять українські землі від окупантів!

Бережи себе, друже! Адже це дуже небезпечно — жити в окупації. Ти для мене — герой (героїня), бо стійко тримаєшся і витримуєш страшні й важкі випробування долі, які не всім дорослим під силу. Відволікайся: сади квіти, читай українські книжки, слухай українське радіо (якщо є можливість), говори, спілкуйся із тими людьми, яким довіряєш, веди щоденник, пиши, малюй. Мої друзі, які пережили дев'ять місяців окупації, розповідали, що саме так рятувалися від поганого настрою та лихих думок, від депресії.

І ще — не вір в те, що говорять окупанти!!! Рашистська пропаганда намагається залякати, посіяти зерно зневіри й розпачу, а потім переконати, що Україна вас забула, що це українська армія стріляє по мирному населенню... Не вір!!! Чуєш? Рашисти — це страшні брехуни й маніпулятори, тому не піддавайся!!! Все буде добре, я переконана в цьому.

Мрій! Мрій про те, що робитимеш, коли ЗСУ звільнять ваше село чи місто! Створи свою карту мрій — і все обов'язково збудеться!

Вірмо у перемогу, у ЗСУ!!!

Ти – частинка майбутнього України

Аль-Махмуд Ясміна Фадівна, 8-А клас,
Звенигородський опорний заклад
загальної середньої освіти ім. Т. Шевченка
Звенигородської міської ради
Звенигородського району Черкаської області

Любий друже!

Сподіваюся, що цей лист знайде тебе в безпеці й здоров'ї. Сьогодні твоя батьківщина знаходиться у стані війни, яку розв'язала інша країна. Мені шкода, що саме ти змушений(-на) жити зараз в умовах окупації. Життя під окупацією є великим викликом, особливо для молоді, але хочу поділитися з тобою кількома своїми думками й підтримкою.

Звісно, я розумію, що ти був(-ла) ще зовсім дитиною, коли все це почалося. І, можливо, ти не зовсім розумієш, що саме відбувається зараз у твоєму житті, але повір — скоро все зміниться на краще! Неправдива інформація чи чужі переконання можуть вплинути на твоє бачення світу. Тому прошу тебе не зупинятися на одній думці, досліджуй декілька варіантів тієї чи іншої події, а вже потім роби висновки.

Для тебе зараз створюють світ, у якому нема кращої країни, ніж «руський мир», а ворожі люди намагаються викоринити з тебе все, що пов'язане з твоїми предками, з твоєю культурою та рідною землею. Від цього на душі тяжко, бо таких, як ти, дуже багато.

Знаю, тобі довелося пережити багато болю: втрата домівки, можливо навіть і друзів чи рідних. Іноді ти можеш відчувати безвихідь або страх за своє життя та життя своїх близьких. Але це не повинно знищити в тобі розуміння приналежності до мудрого, сильного духом народу, який ще з давніх часів прагне жити вільно. Ти ж розумієш, що історію можна переписати в підручниках, як намагається це зробити російський уряд, та її неможливо викоринити з пам'яті людей.

Російський уряд вже багато століть всіляко намагається асимілювати українців, і найчастіше його методи виходять за рамки гуманізму. Ти тільки замислись: чомусь політика росії щодо дітей на окупованих територіях викликає критику з боку міжнародної спільноти! Так, вони прагнуть знищити українську ідентичність жителів окупованих територій. Зараз російський уряд створює ідеально продуману систему, у якій кожна дитина отримує певну дозу пропаганди, а в майбутньому — це буде нове покоління тих, хто готовий воювати з Україною, адже російсько-українська війна — екзистен-

ційна боротьба, а не боротьба за території. На жаль, багато громадян України просто опинилися в заручниках у російської окупаційної влади, тому часто, аби зберегти життя, не можуть опиратися її злочинним діям.

Так, це важкий час, і я розумію, що може здаватися, ніби світ навколо стає темнішим. Проте важливо пам'ятати, що ти не самотній(-ня). Ми всі разом, навіть якщо нас розділяють відстань і обставини. Твоя сила, мужність і стійкість є надзвичайно важливими в цей період.

Незважаючи на всі труднощі, намагайся зберігати надію. Знайди маленькі моменти радості в повсякденному житті: спілкуйся з друзями, читай улюблені книги або слухай музику. До речі, сучасна українська пісня зазвучала по-новому, і особисто я тепер слухаю тільки українських виконавців. Підтримуй зв'язок з тими, хто тобі дорогий, і не бійся звертатися за допомогою, якщо це потрібно. Адже ми, українці, ніколи не кидаємо своїх у біді. Ми не забуваємо про важливість життя, бо кожна людина має право бути вільною у своїх думках, діях чи переконаннях, якщо все це не загрожує суспільству.

Вірю, ти завжди пам'ятатимеш, що війна — це зло, біль втрат, каліцтво тіл і душ, смерть і руїни, і аж ніяк не перемога будь-якої ідеології. Людське життя — найбільша цінність Всесвіту, і ми повинні цінувати цей дар.

Пам'ятай, що ця ситуація тимчасова. Ми всі мріємо про день, коли наші вулиці знову будуть вільними, а ми зможемо жити мирно і щасливо. Ти — частинка нашого майбутнього, вагома частинка великої української родини, і твоя сміливість, витримка та здоровий глузд зараз роблять це майбутнє можливим.

Бережи себе і будь сильним(-ою). Ми разом пройдемо через це.

З повагою, Ясіміна.

«Номер не відповідає», але Я тебе чую!

Базай Софія, 10 клас,

КЗ «Лозівський ліцей №1»

Лозівської міської ради Харківської області

Переможниця, III місце

Ми всі були дітьми, та вмить подорослішали. Я пам'ятаю своє дитинство до початку війни в Україні. Це був час безтурботності, коли я могла спокійно мріяти про майбутнє. Ми з родиною збиралися разом, відзначали свята та подорожували рідною країною. Особливо пам'ятаю відпустку останнього мирного літа...

Маріуполь. Серпень 2021.

Наш серпневий відпочинок добігав кінця. Було трохи сумно. Завтра ми повертаємося додому, а сьогодні... Сьогодні я відпросилася в батьків востаннє сходити до моря. Люблю море. Воно безкрайне, як мої мрії. Я попрямувала до пірса. Там я підставляла обличчя солоному вітру, запліщувала очі та відчувала себе, як птаха!

Та сьогодні я побачила на своєму «улюбленому» місці ще одну мрійницю. Так само, як і я, вона усміхалася, дивлячись у далечінь.

Емпатія перемогла мою сором'язливість, і я підійшла та сіла поруч. Дівчина подивилася на мене, усміхнулася і сказала, як старій знайомій:

— Привіт.

— Привіт.

Вона помовчала, а потім додала:

— Мене звуть Софія.

— І мене!

Ми несподівано розсміялися.

Розмовляли до сутінків. Про що можна говорити з незнайомою людиною? Та про все! Про школу, музику, плани на майбутнє...

Софія була місцева. Щодня бачила море і теж не могла ним намилюватися. Приходила щодня, аби помріяти.

Вона мріяла вступити до нашого Харківського педуніверситету ім. Г.Сковороди.

З тих самих пір про це мрію і я... До зустрічі з нею не було певності, але після знайомства я зрозуміла, що вчитель — це круто!

Ми обмінялися з Софією номерами телефону, аби не загубити таку несподівану дружбу, обійнялися і... розсталися.

Ганна Володимірова. 14 років
«У моєму садку»

Тоді я навіть не могла уявити, що невдовзі наше життя докорінно зміниться.

3 лютого 2022 року Софіїн номер не відповідає... Я не знаю, що з нею, але хочу вірити, що вона жива. Тому щовечора промовляю «молитву» і щиро вірю в її силу!

Лозова. Липень 2024.

Моя люба українська подруго, я знаю, що ти зараз перебуваєш у дуже складних умовах, і хочу висловити свою підтримку й поділитися думками.

Щодня війна дає про себе знати, і я думаю про тебе і всіх дітей України, які опинилися в такій ситуації. Ви — діти-герої, діти-лицарі, діти-воїни!

Я хотіла б тобі дещо подарувати. Вірніше, зробити духовний обмін! Як?! Все дуже просто.

Ми не можемо побачитись, але ти можеш відчувати мене серцем.

Водночас ми здійснимо особливу подорож.

Дивись, це ліс. Раніше тут росло багато дерев. А на ось цій галявині гралися дітлахи. Зупинімося тут та зробимо перший обмін.

Ти віддає мені СТРАХ. Страх за себе та близьких, за своє життя і здоров'я, страх не пізнати нового. Страх, що не буде, як раніше. Страх за майбутнє нашої країни.

Я дам тобі СВІТЛО! Надію на майбутнє. Світло в душі, щоб протистояти ворогу, вірити в перемогу, крок за кроком відганяти страх!

Ходімо далі...

Дивись, ось там розкинувся золотистий степ. Він стелиться від літнього вітерцю та дає прихисток тваринам. Природа тримається, як і ми, у важкі часи. Зупинімося тут...

Віддай мені свою САМОТНІСТЬ. Ти не одна. Ми боротимемося разом за свободу. Твої рідні та близькі будуть поряд. Ми подолаємо всі перешкоди на шляху до Перемоги!

Натомість я дам тобі СИЛУ! Силу знаходити радість навіть у найтемніші часи. Силу витримати довгу боротьбу. Силу не забувати про свою культуру, мову та звичаї! Силу мріяти й вчитися! Це те, що надихає нас усіх.

Останню зупинку зробимо біля твого рідного моря. Тут майже зовсім немає людей. Раніше їх було багато. Ми чуємо морські хвилі, милуємося заходом сонця...

Віддай мені свої СУМНІВИ. Ми віримо в своїх людей! Ми знаємо, що боремося за незалежність, за яку боролися минулі покоління й боротимуться

майбутні. Попри всі труднощі, ми віримо, що наша країна обов'язково відбудеться. Ми будемо відновлювати зруйновані міста, повертатися до своїх домівок та будувати мирне життя. Це буде довгий та важкий шлях, але ми готові до нього, адже знаємо, що в кінці нас очікує найкраще майбутнє!

Мій останній подарунок мав би бути особливим. Я не даруватиму тобі СПІВЧУТТЯ, бо це не допоможе у боротьбі. Я не даруватиму тобі СПОКІЙ, бо він не вічний. Я подарую тобі СПРАВЕДЛИВІСТЬ! Я знаю, що настане день, коли все буде справжнє, чесне та щире! Ворог буде покараний за вкрадене дитинство, жажливі втрати та спогади. Я вірю, що наші діти зростатимуть у вільній Україні, яка щодня процвітатиме! Вони зможуть спокійно ходити до школи, шукати своє покликання та реалізовувати мрії. Саме це надихає нас боротися за краще «завтра» та вселяє віру в те, що наші зусилля не марні.

Моє незламне сонечко, наша зустріч добігає кінця. Я вдячна тобі за нашу особливу подорож та найцінніший обмін подарунками. Сподіваюсь, ти збережеш мої дари. Але я з твоїми попрощаюся... Викину через плече, як ото кажуть у народі.

Софіє, я знаю, що зараз вам дуже важко. Війна змінила наше життя на-завжди, але ми не можемо дозволити ворогу зламати нас! Зараз, як ніколи, важливо триматися разом. Спільна боротьба за свободу та незалежність України об'єднує нас! Підтримуючи один одного, ми зможемо подолати будь-які перешкоди та відновити мирне життя в нашій країні!

P.S. Наші життєві шляхи розійшлися, але я вірю, що вони перетнуться на майбутній мирній землі...

Твоя Софія.

Селедів Дмитро, 8 років

гурток: «Художня творчість»

керівник: Дмитричук Галина Михайлівна

Байдуж Вікторії, 11-Б клас,
Великокопанівський ліцей
Великокопанівської сільської ради
Херсонського району Херсонської області

Добрий день, моя люба подружко Поліно!

Пише тобі листа твоя найближча сусідка і подруга дитинства Вікторія. Боюся навіть запитати про твоє теперішнє життя, бо розумію, як тобі важко. Але ти не засмучуйся, ми обов'язково зустрінемося на Херсонщині, у наших українських Великих Копанях. Обов'язково! Тисячі Захисників і Захисниць щодня роблять можливе й неможливе, щоб знищити клятого ворога на нашій землі. Мільйони людей допомагають армії, волонтери виконують свою світлу й корисну справу.

Поліно, ти тільки не втрачай віру, не засмучуйся, будь сильною і виваженою. Пам'ятай, ворог жорстокий і підступний. Він не лише знищує укра-

їнців зброєю, а й завдає морального удару. Він, як той орел, своїми пазурами впивається у підсвідомість, бажаючи знищити все те, що надбали наші прашури: віру, мову, історію. Він — кривавий злочинець!

Уявляю, як огидно тобі ходити до нашого ліцею, який обвішали ворожими прапорами; як огидно дивитися в очі ще вчорашнім «вчителям», які сьогодні стали зрадниками. Я думаю, що наші справжні вчителі — герої. Вони щодня чекають на тебе на дистанційних уроках. Уявляєш, які вони сміливі! Не побоялися сказати «ні» окупантам, покинули домівки, рідних і тепер продовжують нас навчати. Вони підтримують своїх вихованців у тяжкі хвилини, хоч і самим несолодко. Наші педагоги стали єдиною ниточкою, яка тримає Лівобережжя з рідною ненькою.

У мене все добре. Я також навчаюся дистанційно у нашому ліцеї, бо не хочу втрачати зв'язок із малою Батьківщиною, та й вчителі у нас найкращі. Продовжила займатися танцями. Тут, в Одесі, багато різних гуртків із хореографії. Часто згадую наш сільський танцювальний колектив, наші постійні виступи й конкурси, нашу Ларису Вікторівну. А ще — записалася до волейбольної команди. Також сумую за рідною домівкою та рідненькою матусею. Мені її дуже не вистачає, хоча брат робить все можливе, щоб мене підтримати.

Сподіваюся і вірю, що вже в найближчому майбутньому цей жах закінчиться, і я (тільки-но буде можливість) повернуся додому. На все добре, моя найкраща порадице! Цілую! Міцно обіймаю! До зустрічі у Великих Копанях!

Липень 2024 року.
Твоя подружка Вікторія

Лист підтримки

Божко Вікторія, 11-Б клас,
Олександрівський ліцей ім. Т. Шевченка
Олександрівської селищної ради
Вознесенського району Миколаївської області

Дорогий ровеснику чи ровеснице!

Пишу тобі з мальовничої Миколаївщини, де річка Південний Буг несе свої води аж у самісіньке Чорне море, де стрімкі скелі, що подекуди видніються з-під землі, пам'ятають героїчні часи козаччини. Так, це дуже гарний край! Тут живуть дбайливі господарі, чемні й гостинні, які люблять свою землю, невтомно працюють, щоб прискорити Перемогу, щоб усі українці якнайшвидше повернулися до рідних домівок.

Я полюбила цей край, де знайшла прихисток і підтримку, адже сама я родом з міста Гола Пристань, що на Херсонщині.

Не думай, що я забула своє місто. Воно сниться мені майже щоночі. Моя рідна школа, привітні й добрі вчителі, гарні затишні вулиці й парки — усе таке рідне постає в моїй уяві. Нестерпно думати, що там зараз панує ворог. Мені вдалося разом із бабусею виїхати в більш безпечний регіон, але на рідній батьківщині залишилися сусіди, друзі, однокласники.

Із жахом згадую той ранок, коли прокинулася від гуркоту й побачила через вікно, що вулицею ідуть танки з позначкою Z. Спочатку думала, що це сон, але зайшла до кімнати бабуса і тремтячим голосом сказала, що до школи в цей день не потрібно йти. Я здивувалася, адже ніколи раніше не пропускала уроків. Бабуса намагалася мене заспокоїти, мовляв, це тільки один день, але потім ще один, і ще...

Потягнулися нестерпні дні окупації. Я сиділа у тісній комірчині серед купи речей і майже не дихала, коли до хати заходили чужинці й запитували, чи проживають тут діти, щоб забрати їх на так зване "оздоровлення". Бабуса розповідала, що відірвали від родини сусідську дівчинку Іринку, а їй на той час виповнилося 12 років. До сьогодні нічого не відомо про цю веселу, завжди усміхнену сусідську дівчинку.

Так у постійній напрузі минув рік окупації. Та одного дня бабуса наказала взяти найнеобхідніші речі, і ми подалися в далеку, небезпечну дорогу.

Я завжди буду вдячна нашим родичам, які прихистили й оточили нас увагою та турботою. Проте нічого не здатне стерти з пам'яті спогади про щасливе дитинство на мальовничій Херсонщині.

Мене привітно зустріли нові вчителі й однокласники, але нехай вони мені пробачать, бо понад усе я хотіла б опинитися зараз удома, у своєму місті, і прокинутися від цього страшного сну.

Любий друже чи подруго! Я тобі переповіла свою історію, щоб ти зрозумів чи зрозуміла, наскільки близьким є для мене твій біль. Я теж могла опинитися в твоїй ситуації, та допоміг щасливий випадок: нам вдалося вирватися з самого пекла. Знай: сьогодні ми всі разом тяжко переживаємо кожну хвилину нестерпної окупації.

Нещодавно в новинах повідомили, що ворог змушує українських дітей вивчати чужу мову, нав'язує чужу культуру, перекручує факти історії.

Розумію, як нелегко протистояти потужному натиску. Та пам'ятай, що ти — дочка чи син великого народу, якому не раз доводилося виборювати свободу у важкій боротьбі, платити аж занадто високу ціну за право жити й працювати вільно на своїй землі, спілкуватися власною мовою. Наш народ переможе й цього разу, адже мужні воїни щодня борються з противником, щоб звільнити наші землі. Згадай мудрі настанови Тараса Шевченка, Лесі Українки, Василя Симоненка, Василя Стуса та ще багатьох синів і дочок нашої незламної України, яким доводилося в різні періоди історії боротися за волю свого народу. Нехай вони стануть для тебе прикладом мужності й незламності, віри у свої сили й у свій народ. Нехай мамина настанова, рідне слово стануть для тебе оберегом.

“Згине зло, і правда переможе”, — стверджує наша геніальна сучасниця Ліна Костенко. Вірно, що обов'язково настане мир, адже після страшної грози найяскравіше світить сонечко.

Ти тільки не забувай, що в твоїх жилах тече кров мужніх українців, здатних до останнього подиху стояти проти ворога. Пам'ятай, що звичай і традиції нашого народу, його героїчна історія — то цілюще джерело, яке додасть тобі сили вистояти, не зламатися під тиском інформаційної системи.

Наша земля буде звільнена, і тоді ти зможеш вільно спілкуватися рідною мовою, слухати українські пісні, дивитися фільми українською, читати. Це обов'язково буде, але потрібно трохи зачекати. Головне — не втрачати тих скарбів, які посіяли в твою душу батьки й учителі змалечку. Нехай у твоєму серці живе віра в Перемогу, надія на наші ЗСУ. Разом із тобою чекатиму світлої днини, коли над усім світом лунатиме: “Перемога!” Вірно у світле майбутнє, бо ми — українці, а значить — незламні.

Слава Україні! Героям слава!

Із повагою, Вікторія.

Мітова Анна, 6 років
гурток: "Художня творчість"
керівник: Дмитришук Галина Михайлівна

Після дощу завжди приходить веселка

Бріжак Єлизавета, 9 клас,
Золотівський ліцей № 5 Гірської міської територіальної
громади Северодонецького району Луганської області
Переможниця, 1 місце

Привіт, Михайле, мій давній друже!

Як ви там? Вчора від батьків дізналася, що був «приліт» у центр. Кажуть, що зачепило магазин і декілька житлових будинків... Я співчуваю вам. Споді-

ваюся, що всі залишилися неушкодженими й здоровими! Я запитала у мами, чи все добре у вас, але вона зробила вигляд, що нічого не почула. Мені не вдалося заснути... Здавалося, що моє хвилювання просто з'їсть мене зсередини, тому вирішила врешті-решт написати тобі.

Сильно-сильно сумую за тобою і за рідним нашим містечком Золоте. Коли цей жах, що зветься «війною», тільки починався, я і гадки не мала, що все так затягнеться. Кількість загиблих, фотографії розбитих міст, крики дітей, які лишилися через цю кляту війну без батьків, сняться мені у кошмарах. Завжди відчуваю якусь порожнечу в грудях через те, що покинула рідне місто, покинула тебе, покинула минуле. Життя продовжується, але справжні ми залишилися десь там, де світить сонце, світить інакше, там, де люди прокидалися не через повітряну тривогу, там, де завжди було тепло на душі. Я би дуже хотіла повернутися додому, погуляти з тобою в полі, як було колись, поділитися своїми почуттями, що накопичилися за ці роки... Але це неможливо, принаймні зараз.

Згадую всіх наших однокласників, земляків. Цікаво, як склалося їхнє життя? Мені дуже прикро, що наше містечко окуповане, як говорить частина мешканців — «звільнене». Якщо задуматися: від чого звільнене? Від цивілізованого життя?! Адже було все: вода, світло, газ, містечко ставало кращим... Варто згадати нашу школу — красива, відремонтована, сучасна. Оснащена новими комп'ютерами, інтерактивними дошками, 3D-принтером та ін. Не кожна школа так званої столиці ЛНР — м. Луганська — мала в арсеналі такі гаджети... Кажуть, як тільки Золоте було окуповане, все було вивезено саме в Луганськ зі словами: «У такому селі — така техніка». А який у нас був спортивний зал: різні тренажери, спортивні снаряди... На жаль, все це зруйновано, розкрадено.

А ще пригадую, як ми з нашим класним керівником вирішили до кінця 9 класу (на згадку про наш дружний клас) посадити 25 кущів троянд — рівно стільки, скільки учнів було в класі. Восени 2021 року встигли висадити лише 8... Але я вірю, ми повернемося додому і завершимо розпочате!

Розумію, що багато людей залишилися в окупації через різні причини: у когось старенькі німечні батьки, хтось просто не встиг, а хтось не мав коштів... А у дітей взагалі вибору не було — вони залишилися з батьками, а зараз навчаються в школах, де їх учать ненавидіти все, що пов'язано з Україною. Та є батьки й діти, які вірять, що Золоте — це Україна! Ці слова на головній площі нашого містечка були на муралі, який створив прикордонник із Вінниччини. На жаль, він загинув у 2023 році... У нашому класі навчаються учні з окупованої території. Як же їм важко бути там! Поганий

зв'язок, відсутність можливості навчатися разом із усіма, а ще постійний страх: а якщо хтось довідається, що учишся у своїй рідній українській школі, учиш напам'ять вірш В. Сосюри «Любіть Україну». Я дуже вболіваю за них! Вболіваю за тебе, хай Бог збереже життя вашій родині й дасть віру в те, що «все буде Україна!»

Мені стає боляче, коли я згадую всі наші плани на майбутнє: маленькі й масштабні, незначні й важливі. Мене дратує той факт, що я нічим не можу допомогти. Бісить, що я знаходжуся не там, де маю бути. Але не втрачаю надії. Люди кажуть, що ми самі обираємо своє життя. Я обрала бути щасливою — жити в Україні! Насправді, зараз я не дуже себе гарно почуваю, але в нас є майбутнє. Ніхто не знає, що буде після, але ми всі маємо надію. Кожен намагається допомогти, щоб воно — наше майбутнє — стало щасливим для всіх. Особливо велику роботу виконують наші дорогі захисники, яких ми всі цінуємо й підтримуємо. Ми переможемо! Я вірю в це! Без різниці, як і коли, але здолаємо «орків» та обов'язково зустрінемося з тобою. Звісно, будемо вже не тими дітлахами, якими були колись, бо час іде, а ми йдемо разом із ним. Життя посилає нам випробування, які ми з тобою гідно проходимо. Обіцяю, що ми зустрінемося і подаруємо один одному посмішки, які свідчитимуть про кінець жаху, що зветься страшним словом — «війна». Вірю, що далі буде початок нового життя. Все буде Україна!

До зустрічі, Михайле.

З повагою та найщирішими побажаннями — твоя подруга Ліза.

Р. S. А троянди ми все-таки посадимо, хай там що!.. Після дощу завжди приходить веселка...

01.07.2024 р.

Я тебе чую і обіймаю

Бутова Анастасія, 11 клас,
КУ «Харківська санаторна школа №9»
Харківської обласної ради

Привіт, подруго!

Ти як? Родина як? Друзі як?

Я дуже за вами сумую, мені так вас не вистачає. Часто гортаю альбом із фотокартками, переглядаю зняті відеоролики й мрію про зустріч. Дуже шкода, що й цього літа ми не побачимось. Може, наступного?

А скільки світлин збережено в моєму телефоні?! Ти не уявляєш. Ми з тобою і на атракціонах у Центральному парку, і в дельфінарії «Немо», і в «Кристалі» в саду Шевченка. Пам'ятаєш? Я так часто про тебе думаю, навіть уві сні. Однієї ночі наснилося, що я знову у тебе в гостях. Я міцно тебе обіймаю. А на обрії голубіє море. Заплющую очі й чую, як воно шумить, як радіють відпочиваючі, як запрошують покататися на гідроциклі, покуштувати смаколики. Обіймаю тебе, а тепле море обіймає нас. Чую твій сміх, звуки чайок над головою...

Повітряна тривога! Звук сирени. Загроза застосування балістичного озброєння! Загроза застосування авіаційних засобів ураження! Знову. Потрібно перейти в безпечне місце! Думала, ніколи до цього не звикну. Звикала. Мабуть, і ти? Виявляється, люди здатні на більше, ніж самі про себе думають. В укритті багато людей, вони весь час розмовляють. Це заспокоює. Знаю, щоб заспокоїтися, потрібно уявити тривогу малюнком у книжці, яка просто лежить на колінах. Так краще. А ще можна глибоко дихати. В укритті всім є чим зайнятися: дітлахи малюють чи дивляться мультики, бабусі розмовляють про садівництво, консервацію, перешіптуються випускники сусідньої школи, які невдовзі будуть складати НМТ. Усі намагаються не піддаватися емоціям невизначеності та страху. Як у тій пісні? Згадай:

Разом нас багато, нас не подолати...

Пишу листа з розумінням твого стану, твого нинішнього життя, щиро підтримую тебе і надіюся, надіюся, надіюся. Знай, ти не самотня. У тебе є я. І разом ми будемо сильні, всі ми, бо ми ж українці. І слова Ліни Костенко — зброя, яка надихає та підтримує всіх нас:

Ми воїни. Не ледарі. Не лежні.

І наше діло праведне й святе.

Бо хто за що, а ми за незалежність.

Отож нам так і важко через те.

Тримайся, подруго! Я знаю, що в окупації ніхто не може озвучити те, що думає насправді. Тим більше, коли заблокований інформаційний простір. Але я хочу, щоб ти знала:

Потрібно шлях тяжкий пройти,
А далі світле майбуття!
Все буде Україна!

Надійся, подруго! Надія — це світло, яке завжди перемагає темряву, попри біль та втрати. Так, як це сталося 11-го листопада 2022 року, коли Збройні Сили України звільнили Херсон від російських окупантів. Місто майже дев'ять місяців жило під прапором країни-терориста. Запам'ятай, головне завдання цивільних в окупації — вижити. Переповім тобі слова дитячої та сімейної психологині Наталії Антоненко:

«11 листопада ми розуміли, що світла у нас вже немає, все розбомбили, скоріше за все, росіяни пішли, а, отже, будуть заходити наші хлопці. Ми сиділи в будинку й почули сигнали машин. Для Херсона в окупації сигнали машин були чимось неймовірним. Ми з сином вийшли, дивимось — їздять машини з нашими прапорами. Згодом ми поїхали на площу Свободи. І побачили перших хлопців, які заїжджали на квадроциклах. Це неймовірні відчуття! Це не вигадка і не сон. Ми вільні. Ми можемо ходити по вулиці. Можемо не ховати телефон. Не видаляти відео з проукраїнських мітингів».

Дорога моя подруго, бережи себе, пам'ятай минуле, живи, вір, черпай силу в спогадах, розмовляй і мрій про майбутнє, уявляй його. Це дасть натхнення й сили пройти життєві випробування.

Відбій тривоги! Виходжу з укриття. Дякую ЗСУ! Бережи себе! Ми поряд! Обіймаю!

*Коли настане день,
Закінчиться війна...
Обійми мене, обійми мене, обійми
Так лагідно і не пускай.
Обійми мене, обійми мене, обійми —
Твоя весна прийде нехай!
Океан Ельзи*

28.06.2024

Твоя вірна подруга.

Я на твоїй стороні

Буянова Марія, 11-А клас,
Ліцей №16 Мелітопольської міської ради
Запорізької області

Привіт, однолітку.

Як сумно писати листа з такої нагоди. Сьогодні тебе може знову накрити від думки, що у цілому всесвіті не знайдеться людини, яка б тебе зрозуміла. Але тут з'являюся я, яка пройшла через подібне, проживши два роки в окупації. І я тебе розумію. Так само, як важко залишати свій дім, так само важко залишатися там, жити, не впізнаючи рідних вулиць, миритися з привласненими окупантом досягненнями нашої країни, їхньою політикою, правилами, заборонами.

Незалежно від того, що ти зараз відчуваєш — це нормально. Я пам'ятаю, якими нестерпними були останні тижні, проведені мною в Мелітополі. Я ненавиділа власне місто, бажала якнайшвидше поїхати звідти, забути мову ворога, незнайомі обличчя людей різних національностей, дорогі машини з тонованими вікнами. А зараз я дуже сумую. Найгірше, що я відчула, виїхавши з міста, — це нерозуміння людей на підконтрольних територіях: «Що такого поганого та важкого в тому, щоб жити в окупації?» Ти здивуєшся, скільки насправді дорослих, здавалося б свідомих людей, не розуміють таких простих речей. Ніколи не соромся розповідати, через що ти проходиш, про свою силу. Всі повинні знати, що переживає молодь України.

Окупація — це не просто зміна влади, це обмеження твоєї свободи. Ти більше не маєш власної думки, краще тобі не зустрічатися поглядом з підозрілими людьми, не проявляти зацікавленість до будь-якої активності в місті і, не дай Боже, сваритися з кимось чи псувати стосунки. Це морально важко. Жити так — випробування кожного дня.

Мені так шкода, якщо ти змушена чи змушений ходити до російської школи, слухати їхній гімн, забувати, що таке громадянська позиція та ідентичність. Навчання онлайн там — потенційна загроза життю, але ти, можливо, робиш це, не покладаючи рук. У таких умовах з'являється асоціальність, спогади про минулі шкільні роки здаються такими далекими. Справжні друзі залишаються позаду, ти втрачаєш коло спілкування, стаєш замкнутим. Мені тоді було дуже важко прощатися з усіма, але зараз ми навчилися комунікувати на відстані. Я знаю, що там тобі цього не вистачає. Пройти через це набагато складніше, якщо розлад починається всередині родини. Скільки разів ти чула

чи чув: «Звикай до цього, треба пристосовуватися», «ждунів тут не люблять»?

Я б хотіла, щоб тобі не доводилося відчувати так багато страху, прокидатися вночі від нових, містичних вибухів, про які ніхто не каже. А що, як у твоєму місті ще гірше? Окупанти ходять по домах, не просто виселяють людей, а вбивають, гвалтують, калічать? Може, місто обстрілюють кожного дня, і повітряні тривоги вже не ігнорує ніхто? Напевне, це нестерпно — щодня прокидатися з думкою, що твоє життя залежить від колеса фортуни, падаючої зірки й того, куди влучить ракета. Єдине, про що ти думаєш, — це коли звільнять твоє місто і чи зможеш ти дочекатися цього моменту? Питаєш у себе, чим на це заслужила чи заслужив? Чому маєш наслідувати помилки дорослих людей минулих поколінь? На жаль, я не знаю відповіді.

Але я хочу, щоб ти пам'ятала або пам'ятав, що твої почуття не мають відповідати чийсь іншим. Ти можеш відчувати провину за те, що не виїхала чи не виїхав, за те, що пристосувалася, або навпаки. Але в жодному разі не забувай, що війна — це не твоя провина. Живи настільки повне життя, наскільки можеш. Головне — твоя безпека.

Сподіваюся, цей лист допоможе тобі відчувати, що тут, на відстані, є я, яка на твоїй стороні, за замовчуванням. Якщо втрачаєш сенс життя — пам'ятай, що ти ще маєш відсвяткувати перемогу так гучно, як тільки зможеш. Щоб не сталося — бережи своє «я». Навіть коли через знаходження у постійній пропаганді кордони здорового глузду розмиті й з'являються сумніви у всьому. Бо ти — майбутнє цієї країни, частина українського народу. На тебе чекає світле життя вільної людини, яка гучно висловлює свої думки, відстоює кордони та не приховує, хто вона. Ми будемо на твоєму боці, коли повернемося. Щоб тобі не доводилося робити задля безпеки — роби це, незважаючи ні на що. Я буду там, якщо хтось наважиться судити дитину.

З усією підтримкою,
Марія.

Один день з мого життя

Глухова Єфросинія, 9-А клас,
Ліцей №15 Павлоградської міської ради
Дніпропетровської області

Привіт, мій новий друже чи подруго!

Мене звати Єфросинія. Мое ім'я з грецької перекладається як «радісна». І справді, друзі, перебуваючи зі мною, ніколи не сумують. Можливо, я зможу хоч трішечки розвіяти і твій смуток?

Ти не думай, почуття суму, самотності, безнадії мені теж знайомі. Але вони забарвлюють моє життя в чорно-білі кольори і не дають рухатися далі. Я сумую, коли мої друзі виїжджають за кордон, я відчуваю самотньою, коли мене не розуміють. Але найстрашніше, коли йдуть у вічність близькі тобі люди. Ти вже ніколи з ними не поговориш, не посмієшся і не вип'єш чашечку чаю. Це – правда. Але ці люди завжди залишаються поряд з тобою, оберігають, підтримують. Це відбувається доти, доки ти їх пам'ятаєш, доки вони залишаються у твоїх щасливих спогадах.

Ой, лунає повітряна тривога! Дуже боюся, ховаюся в укриття. Вже звідси продовжую писати тобі листа. А чого боїшся ти? Як ти справляєшся зі своїми страхами? Я, наприклад, розпочинаю малювати. Для цього мені потрібні ручка, блокнот і, звісно ж, ліхтарик. Не виходить гарно малювати? Це не біда. Закриваєш очі — і розпочинаємо процес. Уявний малюнок виходить ідеальним завжди: різнокольоровим, з чіткими рівними лініями. А хочеш, я тебе навчу малювати? Я відвідую Павлоградську школу мистецтв. Хоча наше місто і прифронтове, але заняття проходять. Отже, розпочнемо! Рука зависає в повітрі. Малюємо два овали — це голова і тулуб. Потім два трикутники — це вухка. Вимальовуємо маленькі хитрі очі, рожевий носик, довгі вуса. Тепер черга чотирьох лапок з гострими кігтиками. Закінчуємо малюнок пухнастим хвостиком. Я навіть чую «Мяу!» десь біля дверей підвалу. Мій малюнок ожив? Та ні! Це до мене прийшла моя кішка Муся. Дуже ласкава, сіро-біла, з розумними зеленими очима. Вона завжди допомагає мені заспокоїтися своїм рівномірним мурчанням. А ти любиш тварин? Чи маєш ти домашнього улюбленця?

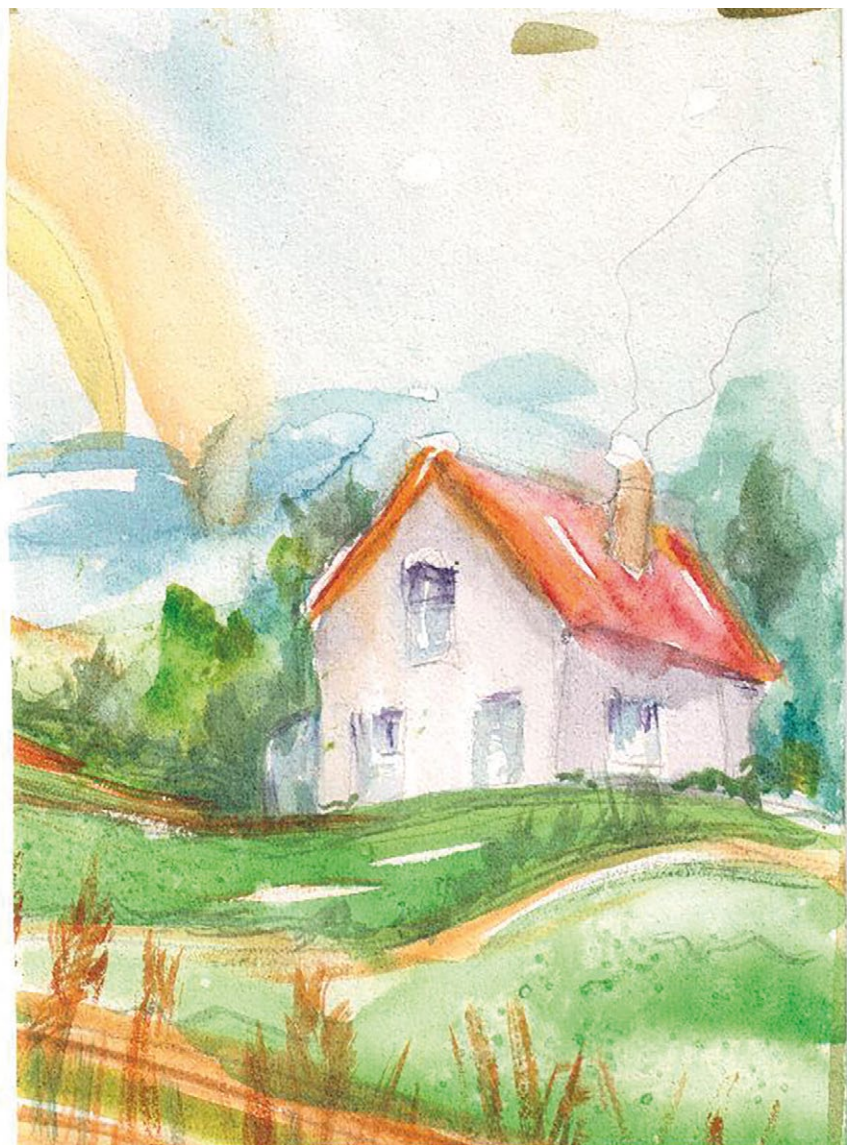
Нарешті повітряна тривога закінчилася. Я виходжу зі своєї схованки. Сонце яскраво світить мені в очі. На небі ні хмаринки, і дуже спекотно. Я вирушаю на наш місцевий пляж. Через моє місто протікає річка Вовча. По дорозі заходжу в парк. Дерева дарують мені приємну прохолоду. На хвилинку зупиняюся, щоб послухати птахів. А ти любиш прогулянки парком?

Особисто я просто обожнюю. Тут ніколи не відчуваєш себе самотньою. Дерева привітно махають тобі листочками, різні комахки літають і купаються у промінцях сонця, які пробиваються крізь крони дерев. А ось сонечко сідає мені на руку, щоб привітатися. Це такий червоненький жучок із чорненькими цяточками. А ось і ромашка киває мені голівкою серед густої трави. Зараз погадаємо! Зриваю першу пелюстку: «Будемо з тобою спілкуватися», зриваю іншу: «Не будемо спілкуватися». Нарешті остання пелюстка — «Будемо з тобою спілкуватися». Ура! Як ми це зробимо? Дуже просто.

Я вже підійшла до річки. Її хвилі грають у квача, наздоганяючи одна одну. Знаходжу плаский камінець. Кидаю. Виходить така собі «жабка». Камінець двічі підскакує на хвилях, залишаючи два рівних кола. Це я в тебе запитую: «Як справи?» Коли ж ти будеш біля водойми, обов'язково теж кинеш камінець, щоб відповісти на моє питання. Ми можемо поговорити і ввечері, коли небо зоряне. Знайди сузір'я Малої Ведмедиці. У своєму складі воно має найяскравішу зорю — Полярну зірку. Дивися на неї і розповідай мені про все: як у тебе справи, як минув твій день, які маєш мрії чи плани на майбутнє. Я теж буду дивитися на цю зірку і розповідати тобі свої новини.

Буду закінчувати писати, мене гукають друзі. Кличуть купатися. Запрошую тебе відвідати наше чудове місто Павлоград. Я обов'язково познайомлю тебе зі своїми друзями!

До зустрічі, мій новий друже чи подруго!

Трофімова Каріна, 13 років
"Батьківська хата"

Чую

Гогін Євгеній, 10-Б клас,
Херсонський фізико-технічний ліцей
Херсонської міської ради
Переможець, III місце

Привіт, друже!

Знаєш, мене не полишає відчуття, що я прислухаюсь. Ніби намагаюсь почути тебе крізь відстань і час. І здається, що іноді справді чую.

Чую, як ти зітхаєш, коли прокидаєшся вранці і на мить забуваєш, де ти і що коїться навколо. А потім реальність накриває з головою, і ти робиш глибокий вдих, готуючись до нового дня.

Я чую твої кроки — обережні, виважені. Уявляю, як ти йдеш вулицями нашого міста, такого знайомого і водночас чужого тепер. Може, проходиш повз нашу стару школу або улюблену кав'ярню. Цікаво, вони ще стоять?

Часом мені здається, що я чую твій сміх. Пам'ятаєш, як ми реготали до сліз з дурних жартів? Той твій заразливий сміх, від якого не можна було втриматись. Я бережу ці спогади як найбільший скарб.

Я чую твою тишу. Ту напружену тишу, коли ти стримуєш слова, ковтаєш емоції. Знаю, як це важко — мовчати, коли хочеться кричати. Але я чую навіть те, чого ти не говориш.

Буває, я ніби чую твій голос у натовпі. Обертаюсь, але це, звісно, не ти. Проте на мить серце завмирає від надії.

Я чую, як ти намагаєшся бути сильним. Як змушуєш себе вставати щоранку, йти вперед, не здаватися. Твоя сила духу — це щось неймовірне.

Іноді я чую твій гнів — глухий, придушений, але такий справедливий. Цей гнів — наче міст між нами, він єднає нас попри все.

А ще я чую твої мрії. Ті, про які ми говорили ночами, сидячи на даху і дивлячись на зорі. Вони нікуди не зникли, друже. Вони чекають свого часу.

Я чую твої питання — ті, на які немає відповідей. Чому це сталося з нами? Коли це все закінчиться? Що буде далі? Я теж ставлю їх собі щодня.

Часом я чую твій смуток. Він накочує хвилями, я знаю. І хочу, щоб ти знав — я сумую разом з тобою. За нашим минулим, за втраченим часом, за тим, що могло бути.

Я чую твою надію. Тиху, обережну, але живу. Вона як тендітна квітка, що пробивається крізь асфальт. Плекай її, друже.

Знаєш, іноді я навіть чую твої сни. Уявляю, як тобі сниться море, або ліс,

або просто вільне небо над головою. Сподіваюсь, ці сни дають тобі сили.

Я чую, як б'ється твоє серце — сильно, впевнено, всупереч усьому. Воно нагадує мені, що ти живий, що ти борешся, що ти не здався.

І я хочу, щоб ти теж почув мене. Почув, як сильно я вірю в тебе. Як пишаюся твоєю мужністю. Як чекаю на зустріч з тобою.

Адже я мимоволі чув. Чув теплими червневими вечорами, коли сам був у Херсоні під окупацією. Чув кроки патрулів на вулицях, чув гуркіт техніки вночі, чув страх у голосах сусідів. Але знаєш, що я чув найгучніше? Я чув підтримку. Чув, як люди з вільної України передають нам надію через радіохвилі, через повідомлення, через пісні. Я чув їхню віру в нас, і це давало сили триматися. Зараз я на свободі, але частина мене досі там, з тобою. Тепер моя черга стати тим самим голосом надії, який колись підтримував мене.

Одного дня ми знову почуємо одне одного наяву. А поки що — я чую тебе серцем. І знаю, що ти теж мене чуєш.

Тримайся, друже. Я тебе завжди чую.

Білий вогник надії

Горбач Анастасія, 8-Б клас,
Конотопський ліцей №13 Конотопської міської ради Сумської області

Любий ровеснику!

Я довго думала над тим, як почати цього листа. Час від часу в душі спахували яскраві вогники натхнення та радості, що намагалися підказати правильні слова. Інколи на зміну їм виростали густі сині квіти з суму й болю, що своїми гострими шипами кололи кожен частинку моєї душі. Але попри це я продовжувала писати, адже тобі, як нікому іншому, потрібно почути теплі слова підтримки.

Мене звати Настя. На мій шлях, як і на твій, випав тягар війни. Та попри це саме вона змінила мене: я почала говорити українською, більше цікавитися нашою історією та культурою, волонтерити та підтримувати Захисників. Тепер кожен день у колі близьких та друзів став для мене найціннішим подарунком. Адже саме ці миті стають нашими найтеплішими спогадами, що допомагають боротися зі зневірою в такий важкий час.

Можливо, у твоє серце закралася думка, що на фоні всіх цих подій про тебе й інших дітей забули. Але це не так. Цей лист – приклад того, що це неправда, не дозволяй сумнівам узяти владу над тобою. Кожна частинка мого серця палко вболіває за те, щоб ти не здався і продовжив боротьбу. Добре розумію, що зараз вкрай важко малювати мрії та планувати майбутнє. Усе видається таким сірим, далеким і нездійсненним. Так складно взяти всю волю в кулак та подолати колючі терени розчарування й суму.

Під час повномасштабного вторгнення ми стали свідками жахливих злочинів росіян. Ці спогади назавжди залишаться частиною нас, вони знову й знову приходитимуть у нашу голову, і, на жаль, викорінити їх буде неможливо. Після кожної згадки про них серце озиватиметься глухим болом. Але це робить нас сильнішими, вчить не повторювати помилок минулого. Як би нам не хотілося, немає конкретних ліків від цього пронизливого болю. Зате є білий вогник надії, що не дає впасти. Бережи його й ніколи не втрачай, загоюй ним найпотаємніші рани свого серця й освітлюй цей світ.

Перемога обов'язково настане. Наші Захисники мужньо борються за кожен клаптик рідної землі. Нехай їхні сміливі вчинки вселяють надію у твоє серце. Не втрачай віри! Ми повернемо всі території, й наша Батьківщина розквітне, як ніколи до цього!

Ми стали нескореним поколінням. Попри всі перешкоди мусимо вистояти, адже майбутнє України лише в наших руках. Після Перемоги саме ми маємо оберігати незалежність нашої країни, відбудовувати руїни, у яких вона опинилася, працювати задля розвитку й гарних змін. Саме від нас залежить мирне життя наступних поколінь. Кому, як не нам, треба принести добро в цей лихий світ? Хто це зробить, як не ми?

Я щиро вірю, що цей лист став підтримкою та мотивацією для тебе. Пам'ятай: ти не один, у тобі криється набагато більша сила, ніж ти думаєш! Бережи себе й люби Україну.

З повагою,
Настя

Ярослав Горовий, 9-А клас,
Ніжинська гімназія №9
Ніжинської міської ради Чернігівської області

Доброго здоров'я, друже!

Я учень 8-А класу, Горовий Ярослав, пишу листа, щоб поспілкуватися і подружитися. Я звичайний хлопець, думаю, не особливий. Кажуть, навпаки, не впевнений. Люблю математику, фізику і хімію, а ще бокс. Я відмінник і «ботан» (так мене називають). І оце пишу листа, бо вчителька змусила. Жартую, сам хочу. У мене мало друзів. Класно, коли буде друг, а ще з окупації. Звучить по-дурному. Вибач. Класно, коли буде друг.

Так от, про бокс.

Мій кумир — Усик. Усі його бої дивився. Він патріот, і ти теж. Ми ж — українці. Сильні духом і тілом. Я з тобою. Думаю про тебе. Тримайся. Окупація — не вирок. Це ненадовго. Головне — протримайся. Вір у свою силу і мою підтримку. Хочу часточку душі тобі надіслати, щоб було легше, а тому надсилаю долоню. Я її зачарував, у ній є дивовижна сила. Притисни свою руку до моєї, загадай бажання — обов'язково збудеться. Умій чекати і вірити. Це зробить тебе терплячим і сильним.

Не знаю, чи треба казати, що ворог убив мого тата. Я вже начебто пережив. Став безстрашним і сміливим. Для сім'ї тепер я опора. Мама так каже.

Знай: я чесно думаю про тебе, а мама молиться. Давай писати листи одне одному. Точно. Так ми станемо справжніми друзями. Скоро буде мир — будемо щасливими.

До побачення.

Гризлюк Карина, 9 клас,
КЗ «Ліцей природничих наук»
Кропивницької міської ради»
Переможниця, II місце

Моя любя Арино!

Минуло майже два місяці, як від тебе немає звістки. Знаю, у Рубіжному важко, проте ти обіцяла мені... залишитися живою. Пам'ятаєш, так? Ти писала, що прийдеш, що виберешся звідти, і ми підемо гуляти містом. А я нарешті побачу того чарівного котика, який так любить кусати тебе, поки ти пишеш мені листи у відповідь... Моя мама називає тебе «журавликом зі зламаними крилами» й постійно питає, як ти там, чи не виїхали ви? Як пояснити їй, що ракети впали поруч із твоїм будинком, а на фотографіях у новинах я помітила, що вікон на твоєму поверсі вже немає? Хочу вірити, що з тобою все буде добре, проте з кожним новим повідомленням про чергові приліти в Луганській області починаю боятися все більше. Моє тіло наповнюється нестерпним болем, серце починає шалено гупати в грудях, а думки переповнюються очікуванням найгіршого.

Я дивлюся новини й пригадую, як сміялися ми з тобою ще два роки тому. Якими ж ми були дітьми! А потім згадую, що не чула твого голосу вже декілька місяців, не бачила твоїх повідомлень кілька тижнів і забула твою усмішку вже як декілька днів. Це неможливо – писати листа тобі, поки сльози ллються самі по собі, а мені доводиться терпіти й ковтати їх з надією, що ти отримаєш цього листа. Я бачу новини, чую, але не хочу їх сприймати – як я буду без своєї подруги?

Як цей світ допустив, щоб 13-річні діти, такі як ти, тремтіли під завадами, рахували секунди після почутих звуків літака і сподівалися, що то не ракета? Як ми можемо закривати очі на цей хаос, на тисячі мертвих тіл, на відсутність базової свободи у людей?

Моя дорога Арино, не забувай, що навіть через сотні кілометрів, вибухи, знищені будинки – я поруч. Поруч із тобою у листах, у коротких повідомленнях, які ти пишеш, коли з'являється зв'язок. Я завжди буду твоєю подругою, твоєю підтримкою, незважаючи на відстань, що нас розділяє. Чекаю твоєї відповіді. Чекаю тебе живою. Чекаю перемоги й визволення всієї Луганської області. Молюся за тебе й за Україну, моя любя!

З великою любов'ю — твоя найкраща подруга.

P.S. Як ти вже зрозумів, читачу, цей лист адресований моїй подрузі з окупованого міста Рубіжне Луганської області. З 12 травня 2022 року місто розділило долю Маріуполя. Рубіжне було зруйновано вщент, вцілілих будинків майже не залишилось. Окупація. Таке незрозуміле, дивне слово для тодішньої 13-річної Арини й мене самої. З подругою я змогла списатися лише після того, як у кінці вересня вони перетнули кордони Луганської області й виїхали з окупованої території. Її сміливість та непохитна віра в Україну надихнули мене на безліч есе, фотографії її зруйнованого будинку — на малюнки, а вона сама — збудила у мені готовність показати усю красу цього світу без війни. Цей маленький журавлик зі зламаними крилами подолав пекло заради власної свободи.

Дякую, Україно, за можливість бачити посмішку на обличчі моєї подруги після всього пережитого болю! Дякую всім захисникам, які виборюють свободу для нас! Дякую за життя!

Херсонщина – це Україна!

Деркунська Даніела, 8 клас,
Херсонський багатoproфільний ліцей №20
Херсонської міської ради

Привіт, друже!

ЯК ТИ? Цією короткою, але надглибокою фразою українці більше двох років розпочинають свій день, замінюючи звичне вітання. Почнімо з мене, людини, якій ти не байдужий і яка, як одноліток з певним досвідом, здатна зрозуміти й підтримати тебе.

Я – звичайна чотирнадцятирічна дівчина, проживаю в прифронтовому Херсоні, місті-герої, зовсім неподалік від тебе, по той бік Дніпра. Отже, географію пригадали, а от лист мій відтермінований, на жаль, поки не подолає цю коротку путь...

Яка ж я, авторка цього послання? Дитиною, звичайно, мене не назвеш, адже нашому поколінню довелося передчасно подорослішати. 24 лютого – день, що змінив мій світогляд, відкинувши дитячі примхи чи забаганки, наприклад, нові гаджети, модний одяг, статус у соціальних мережах. В одну мить це стало непотребом – натомість постала необхідність зберегти життя, розрізняючи «прильоти» чи «виходи», реагувати на сигнали «Повітряна тривога», допомагати близьким, бажання відстояти свою державу, мову, історію – усе те, що робить нас українцями.

Можливо, занадто пафосно? Насправді – ні. Я сумлінніше почала навчатися, цікавитися круговертю історії, досконаліше розмовляти українською, використовуючи її і в побуті, і в соціальних мережах. Та найголовніше – долучилася разом із родиною до волонтерського руху. Скільки історій хотіла б розповісти тобі про окупацію, визволення Херсона, підри́в Каховської ГЕС, порятунок тварин, про неймовірну згуртованість людей... Та не на часі, адже ти ПОКИ на тимчасово захопленій росією українській території, немов у тому темному задзеркаллі, світі перевернутих істин, спотвореному новітньою ордою.

Однак знай: ти – не один. Тож хочу дати тобі кілька порад, які називають новомодним словом «лайфхак», чи «хитриком», чи «лазівкою» рідною мовою.

Істина, як відомо, у простих речах. Отже, чи є в тебе безпечне місце, острівце́ у світі хаосу, де ти можеш бути собою, плакати, кричати, тобто виплескувати емоції, не боячись осуду? А старі іграшки, якими так весело

грався чи солодко засинав у дитинстві? У їх обіймах і підлітки почувають-ся в безпеці, ти спробуй. А чи нема, бува, у столі чи шафі старих фарб або й кольорових олівців? Якщо знайдеш – малюй! Усе, про що мрієш, – яскравими барвами, чорним – те, що ненавидиш і хочеш вичавити зі своєї душі.

Згодом ще раз роздивися навколо: ось і близькі, які, попри страх, тиск окупантів, із любов'ю та надією тебе оберігають, як зіницю ока. Насправді тобі під силу допомогти рідним – зберегти духовне єднання сім'ї добрим словом, спільними побутовими справами чи й навіть дбайливим доглядом за квітами, без яких не уявити обійстя в Україні.

Ти скажеш, що це мінісвіт, відірваний клаптиком і забутий Богом? Що не розправити в ньому крила? Вір: це ПОКИ ЩО! Твій дім стоїть на українській землі й має глибоченне духовне коріння, незнищенне, яке можна підживлювати Вірою, Надією, Любов'ю, Нескореністю, що закладені в нас генетично. Хай вони і стануть тим невидимим бар'єром, що надійно захищає від зневіри, брязкання зброї, пустослівних отруйних гасел орди.

Немов мантру, повторюй: «Україна», «матінка», «любисток», «мрія», «ко-лискова», «оберіг», «блатат», «паляниця» і «полуниця» – і ще сотні слів, які живлять наше осердя. А ще, якщо добра уява, можеш пофантазувати, як ото «бойові гуси» готуються до штурму! От і посміхнувся, сподіваюся...

Друже, збережи себе в усіх сенсах, адже в нас із тобою попереду багато роботи – відбудовувати Україну після звільнення всіх територій і Перемоги! Ми – майбутнє держави, тож і місія в нас велика. ЖИВИ, НАВЧАЙСЯ В БУДЬ-ЯКИЙ СПОСІБ, МАЛЮЙ, ТАНЦЮЙ, ДОГЛЯДАЙ, РОСТИ, КВІТЧАЙ, ОЧІКУЙ, НЕ ЗДАВАЙСЯ! Козацькому роду нема переводу! Наші янголи-охоронці, Збройні Сили України, повернуть тимчасово захоплене в лоно рідної держави! Слава Україні!

З надією на зустріч
(і спільний відпочинок в українському Криму),
Твоя подруга з Херсона

Я тебе чую: лист однолітку по той бік фронту

Зобенько Зоряна, 8 клас,
Вереміївська гімназія Іркліївської сільської ради
Золотоніського району Черкаської області

Любий друже, мій ровеснику, мій співгромадянине!

Пишу тобі листа, щоб висловити свою підтримку в цей нелегкий для всіх нас час. Я не впевнена, що ти його отримаєш, але дуже на це сподіваюся. Можливо, ти випадково натрапиш на нього, блукаючи широкими просторами Інтернету, і тоді дізнаєшся, що я є, і хоча ми з тобою анітрохи не знайомі, мені не байдужа твоя доля. Ми розділені лінією фронту, але не переконаннями, бо як би не старалися наші вороги нав'язати нам свої погляди й свої цінності – ніщо не змінить того, що ми народжені українцями, і ми маємо право бути українцями! Чужинцям цього не збагнути...

Я розумію, що знаходжуся в кращих умовах: незважаючи на те, що російське вбивче залізничне долає й до нас, я на вільному боці, і мені принаймні не доводиться дихати одним повітрям із вбивцями. Я навіть не уявляю, що тобі довелося пережити і що ти переживаєш кожного дня, але, повір, мені це болить, мене просто «розриває» від несправедливості, жорстокості й безглуздості цього світу. Мені дуже важко і страшно, я боюся не дочекатися нашої Перемоги. І знаєш, що мене тримає? Мрія. Звичайна маленька дитяча мрія. Я щодня «прокручую» її в своїй голові. Це мрія про Україну – мирну, квітучу, успішну, єдину, найкраще місце на землі, мій і твій дім. Я зараз поділюся з тобою своєю мрією.

Уяви, що ми з тобою трішки підросли й зустрілися. Де? В мене, або в тебе – не важливо де, бо в Україні. І ось вже стихли гармати, всі повернулися до своїх домів, і тут немає жодного «руського» зі своїми огидними «зетками», жодного! Небо знову мирне й ясне, а люди добріші, усміхнені. Нарешті всі об'єднані спільною метою – розбудовою сильною незалежною України. І не просто об'єднані, а почали діяти: відбудовувати зруйновані міста й села, відновлювати історичні пам'ятки, дбати про чистоту навколишнього середовища, розвивати економіку, культуру, освіту. І сіяти хліб – це те, що споконвіку робили наші предки, це як зв'язок поколінь. Ми з тобою милуємося пшеничним полем, яке простяглося до горизонту, – це символ нашої Батьківщини, найкращий і найбільший прапор! І гордість огортає наші серця. І вдячність

ширяться в наших душах живим і полеглим героям-лицарям, що зберегли для майбутніх поколінь Україну!

А ще я мрію, щоб світ отямився і знайшов спосіб зупинити всі війни на землі, щоб не гинули люди, щоб у дітей було дитинство, щоб у людства було майбутнє.

Любий друже, тримайся й ти за цю мрію. І просто: тримайся. Виживи.

До зустрічі в мирній Україні!

Зоряна

Знай, я на тебе чекаю!

Ізюмська Єлизавета,
здобувачка освіти другого курсу навчання (11 клас),
Лозівський центр професійної освіти Харківської області

Привіт, Оленко!

Пишу тобі цього листа, і мене переповнюють емоції, бо тільки зараз я усвідомила багато речей, про які раніше й не думала.

Мені дуже сумно, що тебе відірвали від домівки, вкрали твоє дитинство, наше з тобою дитинство, яке, на жаль, ми вже ніколи не зможемо повернути. Мені так прикро, що нам, дітям, довелося так швидко подорослішати. Я впевнена, що зараз нас із тобою охоплюють однакові емоції: печаль, страх, відчуття розбитості, небажання сприйняти війну за реальність.

Ти знаєш, тільки зараз я починаю розуміти значення слова «окупація». І це страшно.

Оленко, знай, я тобою пишаюся, бо ти сильна. Я не пам'ятаю, хто саме сказав ці слова, але вони глибоко засіли мені в душу: «Один місяць побути в маминих обіймах — це так мало, а побути один місяць в окупації — це так багато». Після цих почутих слів я серйозно задумалась і почала цінувати кожен прожитий день, бо завтра може й не настати. Я розумію, як тобі там страшно від того, що можна втратити відчуття контролю над власним життям, але при цьому ти тримаєшся, не здаєшся, живеш, бо твоя віра у справедливе майбутнє сильніша за будь-який страх.

Оленко, мене теж інколи охоплює несамолюбний страх — страх звуку сирени, небезпеки, безвиході... Він став для мене нічним кошмаром, лякає.

У прислів'ї українського народу говорять: «За рідним краєм і в небі сумно». Воно таке доречне у твоїй ситуації, і знаю, що у твоєму великому сердечку збережені спогади про нашу Батьківщину. І поки ці спогади живуть в тобі, доти і віра повернутися додому є. Так воно і буде! Повернутися туди, де на тебе чекають близькі, і серед них — Я! Правда ж, кажуть, що вдома і стіни лікують? Ти маєш зараз, у такий нелегкий час, дбати про себе, усвідомити, що можливо повернення «додому» відбудеться не так скоро, як нам цього хочеться. Розумій, що наші захисники роблять усе можливе для того, щоб якнайскоріше наблизити Перемогу!

Пам'ятай, усе у нашому світі відносне. Я маю на увазі те, що зараз обставини не найкращі для нас, але вже завтра все може змінитися. Все залежить від нас, від того, як ми сприймаємо ту чи іншу ситуацію. Я тобі наведу приклад із власного життя: пам'ятаєш, я тобі писала про свій страх — звук

сирени. На перший погляд, сирена мене лякає, я відчуваю небезпеку. Але з іншого боку, це лише звук, який хоче попередити мене, щоб я, зберігаючи своє життя, заховалася у безпечне місце.

Як бачиш, я намагаюся знайти «плюси», переконати себе, що є речі, які нам допомагають. Наш ворог хоче нас зламати, але ми, українці, сильні й незламні. Пам'ятай, про тебе не забули, не став своє життя на «стоп». Оленко, живи попри все!

Також хочу поділитися з тобою однією історією про людей, життя яких війна змінила назавжди, як і наше з тобою. Нещодавно до нас у селище приїхала сім'я: мама, тато та двоє діток. Вони виїхали зі свого селища, коли вже захисники звільнили його від окупації. Не хотіли, але довелося, бо від їхнього будинку залишилися лише руїни. Вони приїхали у незнайоме місце, їм зовсім чуже. Діти, яким всього сім-вісім років, а в їхніх очах вже біль, розгубленість і страх. Їхні однолітки говорили між собою, що вони якісь дивні – «дики», а вони просто не хотіли спілкуватися, бо людина, яка не бачила того жаху, напевно до кінця не зможе зрозуміти весь біль дітей, які були в окупації.

Ти знаєш, Оленко, я бачила, як ці діти реагують на звуки вибухів, які лунали здалеку. Я таке бачила вперше. Це були не крики, вони не тікали, це був просто ступор, вони немов втратили власний спокій і, здавалося, їм було легше померти, ніж почати знову жити.

Я дивилася на них і вже мало не зневірилася, але сталося диво – підтримка їхніх рідних, друзів та односельців змогла їх витягнути із затишної розпачі й налагодити життя. Але через деякий час біда знову постукала в їхню домівку – прийшла сумна звістка про загибель батька, який пішов боронити країну. Згадую той день, коли на все селище лунала сумна пісня «Гей, пливе кача», сенс якої я запам'ятала на все життя. Тоді всі односельці прийшли віддати шану Герою, люди стояли навколішки та плакали, як за рідним сином, там був і його батько. Його очі, вони вже не плакали, там вже не було сліз, вони закінчилися. Це біль, який неможливо нічим втішити. І я знову подумала про цих дітей, що тепер із ними буде. Але згодом сталося диво вдруге. Ці дітки бачили, як страждає їхня мама, і, мабуть, вирішили, що тепер їхня черга рятувати її від скорботи, бути її янголами-охоронцями. Вони поряд із нею завжди, повні надії, вони разом – і це головне!

Ось бачиш, коли людина потребує підтримки, завжди є поряд люди, які допоможуть повернутися до життя.

Тому, дорога моя Оленко, я знаю, що ти впораєшся, ти неймовірно сильна, ти є прикладом людини, яка ніколи не втратить надію, а я – твоєю підтримкою, бо ти сумуєш за домом, а я сумую за тобою.

Знай, я на тебе чекаю!

З вірою в серці

Мараховський Руслан, 8-А клас,
Загальноосвітня школа I-III ступенів №1
Горішньоплавнівської міської ради
Кременчуцького району Полтавської області

Підіймаюся стрімкими сходами з похмурого сховища, і перше, що бачу, – сонце. Яскраве, тепле, рідне. Воно миттєво зігріває прохолодне в підвалі тіло й розтривожену небезпекою душу. Дитинство й життя знову повертаються до мене. У клас! На урок! І не повіриш, чомусь так радісно сідати за парту, бачити рідні обличчя друзів-однокласників, слухати прості й зрозумілі слова вчительки. Життя повернулося у звичне русло. І раптом обпікає душу думка: а як же ти, мій ровеснику, в окупації? Як живеш і що відчуваєш? Без дитинства, без радості, без волі? Я з жахом переглядаю ролики в інтернеті, слухаю новини, тому розумію, як важко тобі, друже, як страшно й небезпечно. Ти щодня під прицілом ворожої зброї. Сон під прицілом. Книжки під прицілом. Дім під прицілом. Життя під прицілом. Знаю, що прокляті орки змушують українських дітей ходити до своїх шкіл, де насаджують усе чуже й далеке синам і донькам стражденної України. Цькують за бажання розмовляти рідною мовою, пропагують ідеї вищості російської нації й культури, викладають перекручену й неправдиву історію. Де ти береш сили терпіти це все, ровеснику? Куди ховаєшся, коли ненависний окупант ступає своїм брудним чоботом на поріг твого рідного дому? Як стримуєш свій гнів, коли він ображає твою маму чи сестру? Звідки черпаєш наснагу, щоб не зламатися, щоб жити наперекір ворогам, дочекатися звільнення й нашої перемоги? Я тільки можу уявити, як хочеться тобі кинути на озброєного «визволителя», руками й зубами вчепитися в його горло. За біль материнський і дівочий, за сльози дитячі, за скалічені долі, за зруйновані села й міста, за нашу неньку Україну. Та ти терпи, друже, не здавайся! Нехай вороги знають, що в нас навіть діти мають величезну силу, яка множить бажанням жити у вільній, незалежній європейській державі. Силу, що живиться не ненавистю, а любов'ю до людей, до рідної землі, до річки, яка з дитинства купала у своїх цілющих водах, до верби й калини край воріт, до лелек, що знову навесні звили гніздо над хатою, повернулися додому попри війну, попри вибухи й свист ракет. Тому вір, ні на мить не впускай до серця сумніву. Україна переможе! Інакше й бути не може, бо де ж тоді Божа та всесвітня справедливість? Пам'ятаєш, як у Павла Тичини:

*Я єсть народ,
якого Правди сила!
Ніким звойована ще не була.
Яка біда мене, яка чума косила! — а сила знову розцвіла.
Щоб жить — ні в кого права не питаюсь.
Щоб жить — я всі кайдани розірву.
Я стверджуюсь, я утверждаюсь, бо я живу.*

І ти живи, мій друже, знай, що про вас не забули, Україна чекає своїх дітей звідусюди й бореться за них. Наші воїни-герої щодня нищать ворога, поливаючи кров'ю кожен метр рідної землі. Це справжні нащадки запорізьких козаків — сильні, безстрашні, хоробрі. Таких не зламати ні другій, ні першій арміям світу. А ще з нами вся Європа, Сполучені Штати Америки, Канада, та що там говорити, весь прогресивний світ. Ті, хто знає ціну свободі, хто боронить мир і демократію. Вір, ровеснику, що пройде ще трохи часу, і ти побачиш у небі не московські, а українські літаки, почуєш, як рвуться снаряди в рашистських окопах. А потім настане тиша. Незвична, жадана. І прийдуть до твого міста чи села натруджені, до болю рідні воїни ЗСУ. Замайорить на найвищому місці дорогий серцю, найкращий у світі прапор. Наш, жовто-блакитний, кольору чистого неба й золотої пшениці, прапор миру. Так буде! І тоді ми, діти з різних куточків України, зберемося в одному місті. Можливо, це буде Київ, чи Львів, чи Харків, а можливо, Маріуполь чи Бахмут. Міцно потиснемо один одному руки, поділимося болем і радістю й дамо священну клятву, що вже ніколи не пустимо на нашу землю прокляту війну! І ми з тобою будемо серед цих посланців миру, мій ровеснику з окупації. Можливо, не впізнаємо один одного, але це не важливо, бо кожна українська дитина, яка не зазнала окупації, думає так, як я, а всі, кому на долю випало страшне лихо поневолення, відчувають те, що сьогодні відчуваєш ти. А весь наш народ єднає одна мрія й надія: мир і щастя жити в незалежній соборній Україні, від Кримських гір до Чернігівських лісів, від Азовського моря до Карпат. І мрія ця, вимолена в усіх богів світу мільйонами людей, така сильна, що збудеться обов'язково! До перемоги, мій друже! Слава Україні!

Ми разом

Ульяна Мельніченко, 8 клас,
Княжицька гімназія з дошкільним підрозділом
Звенигородської міської ради
Звенигородського району Черкаської області

Дорогий друже,

Не знаю, як ти, але кожен день я прокидаюся з новою надією на зміни. Окупація намагається поглинути наші дні, але ми не дозволимо їй взяти у нас нашу віру в майбутнє. Ми — сильніші, ніж ця темрява, яка нас оточує.

Скільки б важко не було, ми маємо один одного. Наші спогади про свободу, наші мрії про майбутнє — це те, що тримає нас разом. Не дозволяймо страху та безпорадності взяти верх над нашими серцями.

Пам'ятай, що навіть у найтемнішу годину ти не сам. Ми разом у цьому. Давай триматися разом, підтримувати один одного та вірити в краще майбутнє. Ця боротьба — не наша кінцева доля, а лише випробування нашої міці.

Бережи себе та залишайся сильним.
З найкращими побажаннями,
Уляна

Мошенець Олександра, 11-В клас,
Опорний заклад «Решетилівський ліцей
імені І.Л. Олійника Решетилівської міської ради»
Полтавської області

Дорога моя подруго, Валеріє!

Уже вкотре пишу тобі листа, хоча знаю, що зараз ти його отримати не зможеш. Та все одно пишу: мені так легше жити в розлуці з тобою. Я уявляю твоє завжди усмінене обличчя, розмірковую, що б ти відповіла на те чи інше моє запитання, що б ти порадила у вирішенні моєї проблеми. Я ніби відчуваю поряд твоє дружнє плече, а потім пригадую, пригадую...

Ось ми гуляємо вулицею мого рідного містечка, ось ми бавимось в променах лагідного сонечка на морському узбережжі рідної тобі Кирилівки. Ми жартуємо, сміємось, їмо морозиво, виноград... І, здавалося б, цьому безхмарному, безтурботному дитинству не буде ні кінця, ні краю...

Але доля вирішила по-іншому. І наразі я відчула, що стала дорослішою, і навіть, уявляєш, Лерочко, я не пам'ятаю, коли востаннє сміялася. Важко... Але я розумію, що найтяжче тобі – жити в окупації. Прочитавши численні статті про те, як діти описують своє життя на окупованих територіях, я відчуваю, як мене все більше охоплюють тривога, сум та неймовірна злість за те, що тобі зараз доводиться бачити на власні очі все те, що там відбувається. Жити з страхом за себе та своїх близьких, у нав'язаній пропаганді, не в змозі вільно говорити рідною мовою та вдихнути на повні груди. Я тільки можу уявити, який біль ти зараз відчуваєш та що довелося тобі пережити в ці нелегкі часи для тебе. Але я знаю, що ти сильна. Лерочко, прошу тебе, тільки залишайся сильною, пам'ятай, що ти українка, бережи той вогник надії у своєму серці та не давай нікому його погасити, як би важко не було. І пам'ятай: я завжди з тобою поруч.

Дорога моя подруго, зараз я живу лише вірою і надією на те, що війна скоро закінчиться. Коли доблесні воїни нарешті очистять нашу землю від ворожої навали, адже наші бійці – справжні патріоти. І тоді в найближчому майбутньому у всій Україні, із заходу до сходу, замайорять синьо-жовті прапори як символ перемоги, символ незламності і доблесті нашого народу.

Рівно через рік ми закінчуємо школу. І, як колись і мріяли, ми будемо вступати до одного вишу, будемо разом здобувати знання, разом будемо жити в одній кімнаті гуртожитку. А у вільний від занять час будемо говорити, говорити, щоб наговоритися за увесь той час, коли ми були в розлуці. Кажуть, дружба міцніє на відстані, і це так.

Мій тато хоче, щоб я їхала навчатися за кордон, а я волію залишитися в Україні. Пам'ятаєш, є таке прислів'я: «Де народився, там і пригодився». Ось і я так. Дуже люблю Україну — саме на рідній землі я хочу жити, навчатися, працювати. Хочу, щоб ми в майбутньому дружили родинами. Усе в нас, Лерочко, буде добре, ми завжди по життю крокуватимемо разом, лише хлопців обиратимемо різних. (Звичайно, це жарт. Я просто хотіла, щоб ти посміхнулася). А одного разу зберемося родинами і прочитаємо мої невідправлені листи до тебе, і тоді, через роки, вони нам здаватимуться, напевно, такими наївними і дитячими, але дуже щирими.

На цьому буду завершувати: час із бомбосховища забирати маленького братика. Під час тривоги їх у дитсадочку відводять у сховище. Він і досі там, бо тривога ще не закінчилася...

Завтра напишу тобі знову. Тримайся, моя рідненька! Віримо в перемогу, віримо в Україну, віримо в щасливе майбутнє...

Твоя вірна подруга Олександра

Матяшук Аліса, 8 років
гурток «Художня творчість»
керівник: Федорова Зінаїда Валентинівна

«Євгене, тримайся»!

Нефьодова Елліна, 10-Б клас,
Лиманського ліцею №2
Лиманської міської ради Донецької області

Добрий день, Женю.

З того часу, як ти переїхав в інше селище Харківської області, так як наказали виїхати сім'ям з дітьми, а це вже майже три місяці тому, ми не спілкувалися, бо у тебе майже відсутній мобільний зв'язок. Але я, Женю, майже кожного дня згадую наше рідне селище Нове, яке розташоване недалеко від Луганської та Харківської областей, хоча й відноситься до Донецької. Тому й зазнало тяжких руйнувань у перші місяці війни, постраждали й інші села Лиманського району та саме місто Лиман — ворота Донбасу.

Пишу листа, щоб висловити, що на серці у мене, підтримати тебе.

Моя родина покинула селище й домівку майже в перші дні війни. Сподівалися, що не надовго. А ти з мамою, сестричкою та хворою бабусею залишився.

Я живу поблизу річки Дніпро, але, на жаль, жодного разу не купалася, хоча пам'ятні місця чудового Києва відвідала. Бабуся, тато і мама передають тобі привіт. Ми періодично чуємо вибухи і бачимо після них з вікна п'ятого поверху чорний дим. Як тобі живеться у чужому селі, чим займаєшся, чи є друзі?

Женю, як нам гарно було до війни. Пам'ятаєш, як ми з друзями купалися в ставку, а вечорами їли крадені, соковиті яблука, які заманювали своєю красою та ароматом не лише нас. А яблунь різних сортів росло достатньо в кожному дворі! Я й зараз, при згадці лише, відчуваю духмяний запах матіоли біля будинку нашої першої вчительки Катерини Василівни, коли сиділи на лавочці, жартували, сміялися. Інколи голосно, тоді проганяв нас чоловік улюбленої вчительки, який спав під горіхом на свіжому повітрі, а ми, присомнені, йшли в інше місце.

Ось і закінчили вже 10-ий клас. Класний керівник Олександр Сергійович поважає тебе, Женю, адже ти завжди був чесним, сміливим, самостійним і справжнім помічником у сім'ї. Я співчуваю тобі, бо стільки часу прожити у прифронтовій зоні надзвичайно важко. Розумію, що ви не хотіли покидати стареньку хвору бабусю, яка не хотіла нікуди їхати, а також і свою нову простору хату, яку твій тато побудував, але незабаром, шкода, помер.

Коли росіяни наступали, то ви ховалися в погребі. Женя, ти говорив,

що у ньому облаштували щось подібне ліжку, наслали ковдр, подушок, але все одно, я уявляю, як було вам страшно. Земля здригалася, вгорі над вами свистіло, гуркотіло, гупало.

Саме ти повідомив нам, що в наш великий і гарний будинок влучила ракета, залишилися самі чорні стіни, а всередині наче нічого й не було. Все, все згоріло. Ти вислав фото та відео будинку, а троянди наші, ніби на зло ворогам, як і раніше квітли. Червоні, білі, фіолетові, жовті...

Двоповерхова рідна школа зазнала пошкодження, вона ніби втратила веселу привітну усмішку і набула спотвореного вигляду. Наш клас залишився без вікон, а вітер розвівав штори, штукатурка вкрила перекинуті парти. Я плакала, коли дивилася на вислане тобою фото школи. А ти, Євгене, все це бачив наяву. Потім було ще два влучання по школі і зараз на її місці велике громаддя цегли. Саме від тебе я дізналася, що недалеко від нашого будинку було влучання ракети, від якої загинули наші сусіди, а дядькові Сашкові осколком відрізало пів голови. Співчуваю усім серцем тобі, бачити таке... Я живу серед мирного населення, тут чисто та красиво.

Окупанти захопили селище. І ти спостерігав, як вони танками нищили паркани, в'їжджаючи на подвір'я, як нищили і грабували покинуті будинки, вивозили нажите роками добро односельців машинами. Ненависть, біль, гнів бушували у твоєму серці. Злякані люди причаїлися, твоя мама навіть боялася виходити на вулицю, все було на тобі, Женю. Ти говорив, що тебе відвернуло від російської мови, а вслухаючись у чужу мову окупантів, вірив, що наші війська незабаром визволять селище.

А цвіркуни, наперекір усьому, в унісон твоїм думкам, як раніше, виспівували, віщуючи, що рідна земля буде звільнена від непрошених чужаків. Коли окупанти зізвали всіх людей і почали говорити, що вони прийшли назавжди, що усім буде добре жити, то ти не вірив їхнім словам. Молодець. Пишаюся, Женю, тобою!

Та ось у наступ пішли наші війська, вороги щодуху почали тікати. З твоїх коротких повідомлень я дізналася, що воїни розмістилися в покинутих будинках, охоче ділилися продуктами. Гуманітарку стали привозити часто, а лікарі з району приїздили один раз на тиждень. Навкруги повеселішало, ти продовжив навчатися дистанційно.

Женю, я знаю, що ти чекаєш, коли наші посунуть росіян далі, а ти зміг би повернутися додому. Вірю, незабаром так і буде. Вважаю, що ти — великий молодчина, бо теж, як і я, не втрачаєш надії на перемогу України та відбудову селища. Впевнена, що й школу побудують на тому ж місці, і

буде вона такою ж двоповерховою, світлою і з великими вікнами, а твоя сестричка буде навчатися в ній. Пам'ятаю, що ти мріяв після одинадцяти класів здобути робітничу професію, щоб забезпечити сім'ю.

Однокласник Сергій, наш базіка і пустун, висловився про вашу сім'ю огидним словом «ждуни». Я вибачала йому все, але не це! Йому важко зрозуміти вас, адже живе у добре забезпеченій родині, але наша сім'я вас розуміє. Бабуся говорила, що з тебе вийде справжня людина, що твій тато був працьовитим, милосердним та сміливим. Пригадую, що коли тонула в ставку, то ти перший кинувся на допомогу.

Женю, пам'ятай, що я тебе не забуду, часто згадую, пишаюся тобою. Ти, дійсно, сильний, мужній і добрий; рубав дрова безкорисно стареньким бабусям, які залишилися самі, допомагав їм. Вірю, що ми ще зустрінемося з тобою, а також з нашими друзями. І знову наше селище буде радувати нас солодким ароматом спілих яблук, акації, липи та бузку.

Нещодавно телефонував Вася Буряк. Він все ще в Німеччині, говорив, що часто сниться йому його будинок, подвір'я і степ з пахучим різнотрав'ям, що простягнувся за хатою. Передавав тобі привіт, хоче додому. Його маму не вилікували за кордоном. Її прах хочуть поховати у рідній землі. Живе з татом, навчається добре. Вірить, що незабаром настане мир у нашій країні, Україна обов'язково переможе, а ще зрозумів, що кращої держави немає у цілیم світі.

Ворог, Євгене, знищив багато будинків, церкву, школу, але не зітерти йому ніколи нашу пам'ять.

Як буде можливість, телефонуй, я завжди рада твоїм дзвінкам, передавай привіт мамі, бабусі від нашої сім'ї.

Тримаймося і не забуваймо!

До побачення, Женю.

14.07.2024

З найкращими побажаннями
твоя однокласниця Поліна.

PS. Женя, ти любив українську мову і літературу, писав гарні твори, сподіваюся, що ти після війни напишеш спогади про своє життя в окупації та що відчували люди, які знаходилися у прифронтовій зоні.

Попова Владіслава, ІНІФ-34 клас,
Комунальний заклад «Полтавський міський багатопрофільний ліцей № 1
ім. І. П. Котляревського
Полтавської міської ради Полтавської області»

Привіт, Маріє!

Багато часу минуло від останнього листа. Хай там як, у нас обох багато чого змінилося за ці два місяці. Знаєш, ми не бачилися вже два роки, хоча я все одно пам'ятаю тебе в усіх барвах. Буває, якась річ із «минулого життя» чи перечитування твоїх зворушливих листів нагадує про спільні моменти – і на душі стає тепло.

Маріє, ми змінилися. Хай і давно не бачилися, та наше листування залишається шляхом підтримки одне одного. Теми та настрої змінюються, але це добре, ми дорослішаємо. Хоча й сумно усвідомлювати, що ми не знаємо, скільки всього нестримно змінюється в нас насправді. Словами на папері можна виплеснути багато переживань та емоцій, але інтонацію та міміку – ніяк. Пам'ятай, ти мій друг, і у важку хвилину я буду тією, хто зробить усе можливе, щоб тобі стало краще. На те вони й є – друзі.

Бачила новини з нашого міста. Складно уявити, як важко перебувати там, бачити, як усе в'яне, і не мати змоги повернути бодай щось. Колись серед тих будинків у холоді горіла наша юність. Там уже немає тих місць із відчуттям спокою та спогадами на кожному кроці. Це місто вже з мертвою душею.

Змінилося багато, і ще зміниться, та прошу, не губи себе серед усіх цих подій. Може, настрої у декого й песимістичні, але надія живе вічно. Я розумію, наскільки важко тримати пережите в собі, щоб не засмучувати інших. Ні я, ні будь-хто інший не може зрозуміти всіх твоїх переживань, але ці слова не були сказані легковажно. Звісно, було б краще, замість написання листа, спілкуватися з тобою тут і зараз. Що ж, смутку й так вдосталь навколо. Буду рада отримати хоч невелику вісточку від тебе! Впевнена, що незабаром зустрінемося!

Дуже сумую!
Влада

З душі у душу

Прус Богдан, 11 клас,
Клінівський ліцей Сатанівської селищної ради
Хмельницького району Хмельницької області

Привіт! Так-так, я до тебе, серйозне дівча з розпачем в очах, і до тебе, широкоплечий юначе мого віку...

Липнева спека загнала мене в будинок. Гортаючи сторінки Фейсбуку, я побачив, що вільний час можна провести з користю — написати тобі листа. І я дуже зрадив, адже від початку війни у моєму серці постійно живе такий тривожний куточок невідомості, в якому вже другий рік крутяться риторичні запитання: як тобі живеться там, на окупованій території? Як тобі спиться, коли поруч панує жорстока війна, яка своїм кривавим лезом нищить людські життя?

Я знаю, що тобі боляче давати відповідь на ці запитання, але знай, що ми всім своїм еством переживаємо за тебе і бажаємо лише найкращого. Ми тут також об'єднуємось, як ніколи. Кожен із нас самовіддано воює на своєму фронті за рідну країну: волонтерить, підтримує фінансово, проводить батьків, братів, родичів на кривавий герць із драконом рашизму.

Вже семеро захисників із мого невеличкого села прибули додому на щиті, троє пропали безвісти. Невимовно боляче дивитися, як старенька мати плаче за своїм єдиним сином, якого вже ніколи не побачить, як маленький син не розуміє, чому батько спить і не посміхається до нього, чому не грається з ним і не розмовляє...

Знаєш, друже, коли в нашому ліцеї проводилися виховні заходи, то після хвилини мовчання обов'язково звучав Гімн України. Я, міцно притиснувши руку до серця, із такими собі вокальними здібностями, співав його голосно-голосно, співав ще й за тебе, бо знав, що тобі в школі було в цьому відмовлено.

Я удосконалював свою українську, докладаючи максимум зусиль, з боєм у серці усвідомлюючи, що окупанти вам це заборонили робити. Моє життя також назавжди змінилося, і в минулому залишилися ті спокійні та безтурботні дні. Не раз доводилося, затамувавши подих, вслухатися в гучні розкотисті звуки в небі і молити Бога, щоб то був грім, а не ракета.

Я знаю, що як би там не було, але таких тривожних моментів у мене було набагато менше, ніж у тебе. Тому захоплююся твоєю силою волі,

витримкою та терпінням. Ти знаєш, а я вірю, що ми з тобою обов'язково зустрінемось. Ти із запалом солов'їною українською розповідатимеш мені, як змінився клятий триколон на будівлі свого навчального закладу на рідне до болю синьо-жовте полотнище українського стягу, як наші мужні воїни виганяли рашистів із твого міста, села, і як велично запанувала українська атмосфера у кожному куточку твого населеного пункту.

Я, Прус Богдан, випускник 11 класу, за декілька днів обиратиму собі майбутню професію та навчальний заклад, у якому її здобуватиму. Я дуже хочу, щоб це вдалося зробити і мені, і тобі. Я знаю, що українці не вміють по-кірно мовчати, тому, танцюючи свій останній шкільний вальс на випускному вечорі під сирени повітряної тривоги, ми вкотре кинули виклик нашому запеклому ворогу. І я переконаний і хочу запевнити тебе, що підтримка та єдність у темні часи допоможуть здолати неабиякі труднощі.

Кожною клітиночкою свого організму я переживаю за тебе, адже тобі зараз дуже важко. Я обіймаю тебе у своїх молитвах і щиро вірю, що у тебе обов'язково все буде добре. Я не знаю, що чекає на мене попереду, але я дуже хочу, щоб коли тобі буде важко, ти відчув мою підтримку, опору, нехай дистанційну, але справжню та щиру.

Тримайся! Бережи себе! Пам'ятай: з душі в душу — найкоротша відстань, тому знай, що я завжди поруч, не зважаючи на сотні кілометрів...

До зустрічі! Так-так, я не помилився, ми обов'язково з тобою зустрінемося...

З повагою, підтримкою та розумінням, твій одноліток Богдан.

Лист до «своїх там»

Светашова Владислава, 9-А клас,
Запорізька гімназія «Основа»
Запорізької міської ради

Привіт, друже!

Ти мене не знаєш, а я з тобою (вами) познайомилася нещодавно. Війна триває вже більше двох років, два з яких я ділила світ на «там» і «тут». Усе було зрозуміло: там – погані, чужі, а тут – свої. Але все змінилося з приходом до нашого класу новенької. Вона приїхала з окупованої території. Виявилося, що є ще «свої там». Ви спитаєте, чому це я раніше не знала про окуповані території? Знала, про території, але не замислювалася про людей.

Новенька Леся (ім'я змінено з міркувань безпеки) спочатку мало що розповідала про себе, а потім її розповіді ставали дедалі конкретнішими і відвертішими. За її словами були ви. Я поринула у ваш світ. Це важко. Так складно уявити, що йти по вулиці (навіть вдома!) і розмовляти рідною мовою про звичайні речі – небезпечно. Говорити, що любиш свою країну – ризиковано...

Дуже прошу кожного з вас – бережіть себе!

Ви – найбільша цінність. Народ є, поки є люди, а не територія. Землі можна захопити, а от душі – справа особиста. Збережіть себе й віру в перемогу.

Знаю, що ви змушені ходити до чужих шкіл. Тримайтеся. Навчайтеся наукам не для когось, для себе. Просто вивчайте факти й формули, тільки не пускайте чуже слово в душу.

Просто заплющіть очі й відчуйте серцем, що ми чекаємо на зустріч. Нехай вона буде непростю, але ми обов'язково знайдемо слова порозуміння, бо в наших жилах кров українська, вона й заговорить. Ви побачите, що ми стали ще ближчими, бо горе єдне. Ми розкажемо один одному про все-все – щиро, відверто, просто. Шляхи перетнуться й складуть історію нашого народу.

Українці... Це не просто слово, це наша магічна сила, яку так бояться наші вороги. І ви – наші українці, «свої там», ті, кого ми так чекаємо.

Друзі! Читаючи ці рядки, подивіться на небо: я вам разом із хмаринками надсилаю вітання, усмішку і підтримку, бо «крилатим ґрунту не треба», «немає поля, то буде воля» (Ми з вами знаємо, хто так пише). До зустрічі! Тисячу разів обіймаю!

Ваша Влада

Як ти, друже?

Севаст'янов Іван, 9 клас,
Ліцей «ЮВЕНЕС» міста Северодонецьк
Луганської області

Вітаю, друже. Ось вже майже два з половиною роки ми з тобою не бачились. Як ти? Згадую твоє обличчя, твою постать, жарти та вигадки, на які ти такий майстер. Уявляю, як ти підріс та змінився за цей час. Згадую наші витівки та пригоди у рідному Северодонецьку. Зараз те минуле життя здається сном, але пам'ять намагається зберегти кожен найменшу дрібничку того щасливого сну.

Знаю, що ти залишився у нашому місті, і зараз його називають ненависним для мене скороченням – «ТОТ». Думаю, що ти ходиш до школи, де тебе навчають любити завойовників і бути безмежно вдячним за руйнацію міста та втрату звичного життя. Все знаю, друже. Мені теж боляче. Але я тримаюся, бо знаю, що прийде час повернення, і ми з тобою обов'язково ще гулятимемо по Гоголь-скверу, підемо на Чистуху, заирнемо до «Fiesta», на концерті «ОЕ» горлатимемо «...І все буде добре у кожного з нас!» (пам'ятаєш?). Все це буде, треба лише набратися терпіння, дочекатися, протриматися.

Але маємо не просто гаяти час, чекаючи. Ділюся з тобою власним досвідом. Зараз я скажено та вперто навчаюся (не віриться, правда?), займаюся у секції карате, оволодіваю новими навичками (наприклад, в'язання вузлів, IT тощо), дуже переймаюся здоровим способом життя. Ти запитаєш, навіщо то все? Друже, після деокупації нашого міста (а вона незабаром, повір, – наші ЗСУ працюють над цим щодня) наші сили, знання, вміння ой як знадобляться. Нам відновлювати наше місто і будувати його ще кращим, ніж було. Нам ТРЕБА буде жити повноцінно, щасливо, радісно, ще краще, ніж колись... Ми зробимо Северодонецьк містом щасливих людей. Так буде. Тому не гаймо часу і готуймося.

Бережи себе, мій друже. Зараз, коли ми дійсно зрозуміли цінність людського життя, відчувши його крихкість, було б нерозумно ставитися до нього безвідповідально. Попереду – багато подій та звершень, маємо бути до них готовими.

Тримайся, друже. Передавай привіт від мене своїм батькам. Незабаром зустрінемось, і тоді вже наговоримось досхочу. А поки... не вір тим, хто говорить, що «Росія тут завжди». Так не буде. Ми – вільні люди, такими і залишимося, хто б там що не планував собі у своїх мареннях.

Обіймаю, друже. Знаю – важко, але ми – українці, нащадки славного козацтва, вистоїмо. Настане день, і я, як колись, наберу тебе по телефону і призначу зустріч біля Льодового палацу, «на фонтанах». ДО ЗУСТРІЧІ.

Тобі

Семіохіна Вікторія, 9-В клас,
Одеський ліцей №62 Одеської міської ради

Не заздри мені. Не заздри, бо мені страшно і ніяково. Я не знаю і ніколи не знатиму, що сказати. Говори Ти.

Я обіцяю слухати уважно, дивитися і не перебивати. Обіцяю пам'ятати. Обіцяю написати про Тебе книжку.

Ти, головне, говори. Не зупиняйся. Я обіцяю почути смуток, подих, усмішку і гнівні слова. Обіцяю почути покинуті секрети.

Тепер я обіцяю, не намагаюся. Мені лишається тільки це. Тільки так я зможу заповнити прірву, що створили між Тобою і мною. Прірву, яка відби-рає мої слова і Твоє бажання говорити.

Я не вибачатимусь і не робитиму вигляд, що розумію почуте. Обіцяти можна все, тільки не розуміння, попри все бажання. Це гірка правда, адже є речі, на яких слів і сліз не вистачить, які стаються з одними і не стаються з іншими. «ЧОМУ? ЧОМУ Я ПЕРЕЖИВАЮ ЦЕ, А НЕ ВТІЛЕННЯ ЦИНІЗМУ ПО ТОЙ БІК КРАСИВИХ ТОЧОК ШРИФТОМ Times New Roman?».

Несправедливість. Справжня несправедливість!

Невже є в Світі, в нашій Україні, в моєму місті, на моїй вулиці, в моєму дворі таке, чого я ніколи не збагну?! Чому я не народилася донькою воїна УПА, а відтак не зрозумію світ українського підпілля? Чому я не єврейка часів нацизму і не можу збагнути їхні почуття? Невже я приречена на нещастя жити поряд і не розуміти... не володіти спогадами, не розповідати, не мати уявлення!

А Ти маєш. Я не заздрю, бо Ти ж мені розповіси...

Тільки ось що. Я не відчую болю. Я не відчую страждань. І це несправед-ливо!

Знаєш, сидючи третю добу без світла, я думала, що це ніколи не скін-читься. Звісно, буде, що розповісти; буде, що згадати, але зараз мені ПРОСТО ХОЧЕТЬСЯ ПРИЙНЯТИ ГАРЯЧИЙ ДУШ! А ось в них, в будинку навпроти, світ-ло є! ... Немає, як каже Біблія, випробувань, з якими б ми не впоралися. Відтак сильніших людей спіткають важчі випробування.

Звідки ми знаємо про ГУЛАГ? Завдяки Тим, сильнішим за нас, котрі зна-ли, що біль і страждання мають кінець. Як бачите, обіцянок дотримуємося...

Знаєш, я так сумую

Сушко Ангеліна, 11-А клас,
Ліцей № 16 Мелітопольської міської ради
Запорізької області

Настю, привіт! Пробач, що давно тобі не писала, сама знаєш, підготовка до екзаменів, все таке. Я так за тобою сумую, хоча з моменту, як я виїхала з Мелітополя, пройшло вже понад два роки, іноді мені здається, що я досі там, а це все сон, який от-от закінчиться, і я опинюся у своїй кімнаті, вдома, а ввечері піду до тебе пити чай, і ми годинами будемо говорити про все на світі. Може, я все-таки померла під час виїзду? Може, нашу машину тоді розстріляли? Я, напевно, ніколи цього не дізнаюся... Адже, коли російські військові увезли чоловіка з машини навпроти в невідомому напрямку, в голові одразу промайнула думка, що хтось із нашої машини може бути наступним. Я дуже непослідовно пам'ятаю той день, тому не можу бути точно впевнена, що моє сьогодення — це не сон, не марево, яке створює мій мозок перед смертю.

Перші місяці в Європі відчувалися, наче утопія, паралельний світ, де війни ніколи не було. Люди живуть своє життя: ходять на роботу, діти продовжують навчання, у магазинах немає дефіциту продуктів, по місту не ходять військові зі зброєю. А найголовніше, що дивувало мене, — це відсутність комендантської години. Пам'ятаю, як ми пішли до друзів у гості, а був уже вечір, і я запитала маму, о котрій починається комендантська година, адже нам треба встигнути повернутися додому. Мама, звичайно, посміялася тоді, але зараз я усвідомлюю, що це було взагалі не смішно. Усвідомлення того, наскільки ті два місяці вплинули на мене, що я досі боюся голосних звуків, дійсно лякає мене.

Хоча те, що я, сидючи в безпеці, тут, у Німеччині, жаліюся на свої проблеми, іноді здається мені неправильним, адже в порівнянні з тим, що ти переживаєш кожного дня, знаходячись там, це не йде в жодне порівняння з моїми дрібними труднощами. Я чудово пам'ятаю два місяці, проведені в окупації, які я, мабуть, ніколи не забуду. Адже дійсно важко викреслити з пам'яті те, як у 14 років я з подругою тікала від п'яних російських солдатів з автоматами. Мені дуже важко і страшно уявити, як це — ходити в «російську» школу і постійно слухати «нову історію». Як же це важко — не втратити здоровий глузд, коли ти постійно знаходишся під впливом пропаганди і оточений зрадниками. І я так рада за тебе, що, незважаючи на те, що зараз відбувається в нашому місті, ти знайшла собі нових друзів і продовжуєш жити. Я б так не змогла...

Мені дуже прикро усвідомлювати, що, імовірно за все, ми побачимося дуже не скоро, але це неважливо. Головне те, що, незважаючи на дві тисячі кілометрів між нами, ми досі лишаємося дуже близькими одна одній.

Присвячую це есе моїй найкращій подрузі Насті, що, на жаль, лишилася в Мелітополі. Я не бачила її вже понад два роки й дуже сумую за нею.

Щербакова Ганна, 10 років
Прогулянка за містом

Терентьєва Валерія, 9-Б клас,
Ямпільська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №2
Ямпільської селищної ради Сумської області

Привіт, Віталіку!

Це Лера, ми познайомилися з тобою в таборі «Мрія» у Бердянську в 2020 році. Хоч із тобою давно не спілкувалися, сподіваюсь, ти мене не забув. Як твої справи? Сподіваюсь, що все більш-менш гаразд. У мене все нормально. Але, звичайно, зараз дуже складний час для нас всіх. Громада, в якій я проживаю, — Ямпільська, розташована за 25 кілометрів від ворожого кордону. Вона, на щастя, не була окупована, але майже кожного дня чути вибухи. З нашого селища виїхало мало людей, але приїхало дуже багато внутрішньо переміщених осіб, майже всі з прикордонних громад, які кожного дня під обстрілами. Серед ВПО дуже багато дітей: і маленьких, і підлітків. Приїхавши до нас, люди почали нове життя, з новими мріями та сподіваннями на майбутнє.

Я пам'ятаю, що в таборі ти розповідав про свою мрію стати будівельником, я маю надію, що війна не зруйнувала твої плани, тим паче, що після перемоги буде дуже великий попит на цю професію, так як нам треба буде відбудовувати та відновлювати країну. Мій дядько будівельник, і він дуже часто ділиться своїми враженнями про будівництво цілих мікрорайонів, з інфраструктурою, дитячими садочками та гарними зеленими газонами. Один мікрорайон вони можуть будувати цілими десятиріччями, тому що вони дуже великі. Цікаво спостерігати, як на пустирі нібито з'являється нове життя, зі своїми історіями і майбутнім. Ти вже вирішив, у якому навчальному закладі будеш навчатись? Я мрію стати вчителькою історії України. Дуже хочу нести знання майбутньому поколінню про нашу складну і незламну історію. Я планую вступити до Сумського педагогічного університету. Вірю, що Бердянськ скоро деокупують, і ми знову зустрінемось у таборі, на нашій українській землі.

Не втрачай віру в себе й у наше майбутнє. Ми маємо право на щасливе життя, і ми здатні зробити його кращим. Я хочу, щоб ти пам'ятав, що ти не один, і про вас не забувають. Окуповані території є, були і будуть українськими. Ми маємо бути сильними й триматися разом, щоб подолати всі перешкоди і відновити нашу вільну країну. Ми переможемо!

З повагою, твоя подруга Лера

Тростнічкова Маргарита, 9 клас,
Дружелянівська філія ОЗО « Матвіївський ЗНВК « Всесвіт»
Матвіївської сільської ради Вільнянського району
Запорізької області

Любий мій однолітку!

Я вирішила звернутися до тебе зі словами підтримки у такий складний для всіх нас час. Мене звуть Маргарита, навчаюся у прекрасній сільській школі України. Моє село розташоване за тридцять-сорок кілометрів від лінії фронту. Тяжкі бої проходять на Оріхівському напрямку, але я, як і всі мої однокласники, віримо в силу наших захисників. Переконана, що вислів «Все буде Україна» скоро стане найочікуванішою реальністю. У мене є можливість навчатися, але, на жаль, онлайн. Сподіваюся, що першого вересня я зустрінуся зі своїми дорогими вчителями в рідній школі, з однокласниками сядемо за парти і розпочнеться урок, на який я так очікую.

Пишу тобі листа і так хочу сподіватися, що ти теж навчаєшся в українській школі, що поряд із вами рідні, батьки, друзі. Дуже пильно слідкую за новинами, бо хочу знати, як проживаєте ви на окупованих територіях. Дуже хочу, щоб вас навчали не оті «недовчителі», а наші педагоги, які дійсно «сидять розумне, добре, вічне» у наші душі. Як би не було складно, але ти вір, що про вас не забувають, роблять усе можливе наші захисники, щоб звільнити наші території, де зараз проживаєте ви.

Уявляю, як складно, коли поряд звучить ота нав'язлива мова, оті неправдиві вислови про їхню непереможність, але хоч нас і менше, ми більш згуртовані, ми захищаємо свою територію, свій дім.

Я зі своїми вчителями та однолітками робимо все можливе, щоб наблизити найщасливішу мить нашої перемоги: ми в'яжемо маскувальні сітки, готуємо смаколики, малюємо ілюстрації, щоб підтримати воїнів. А чи є у вас така можливість? Ми всі дуже хочемо, щоб швидше звільнили окуповані території, щоб і ти, дорогий мій однолітку, зміг приїжджати до своїх рідних, бо я впевнена, що і у тебе є рідні у Запоріжжі. Як же хотілося вже поїхати на море, відпочити і набратися здоров'я, сили, енергії, щоб сісти за парти у мирній Україні. Я так хочу, щоб ви всі були в безпеці, хоча ми теж не завжди її відчуваємо, але ми на рідній землі, серед своїх людей і не чуємо поряд їхньої пропаганди.

Я твердо переконана, що все змінилося і у вашому житті, але запам'ятай — ви не одні, ми поряд, ми завжди підтримаємо. Не втрачайте надію, не

вірте брехливим кацапським словам, пам'ятайте про те, чого нас завжди навчали вчителі на уроках української літератури та історії, про заповіт Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха ще з часів РУСИ-УКРАЇНИ: «Тільки в єдності наша сила».

Я вірю, що все скоро закінчиться, але, на жаль, на сьогодні ще існує загроза, тому найважливіше для нас усіх — безпека, плече рідних та друзів. Все колись закінчується, і ця проклятуща війна теж піде у вічність. Ми повернемося до щасливого мирного життя, але, на жаль, ці три роки дитинства ніхто не поверне. Я переконана, що і вони нас загартують, ми станемо ще вірнішими дочками та синами нашої непереможної України.

Після півдня завжди проясниться сонечко, засяє веселка. Вірте і ви, що так буде. А зараз треба продовжувати жити з вірою у перемогу. Як пише наша українська поетеса Наталія Городчук:

«Одного дня все зміниться...

На краще...

І небо наше знову мирним стане...

І буде так, як було воно завше...

І згинуть всі озлоблені тирані...

Одного дня все зміниться...

Назавжди...

Сміятися волошки будуть в житті...

І переможе в цілім світі правда...

І горлиця паритиме в блакиті...

Одного дня все зміниться...

Усюди...

І слюзи витре матір та дитина...

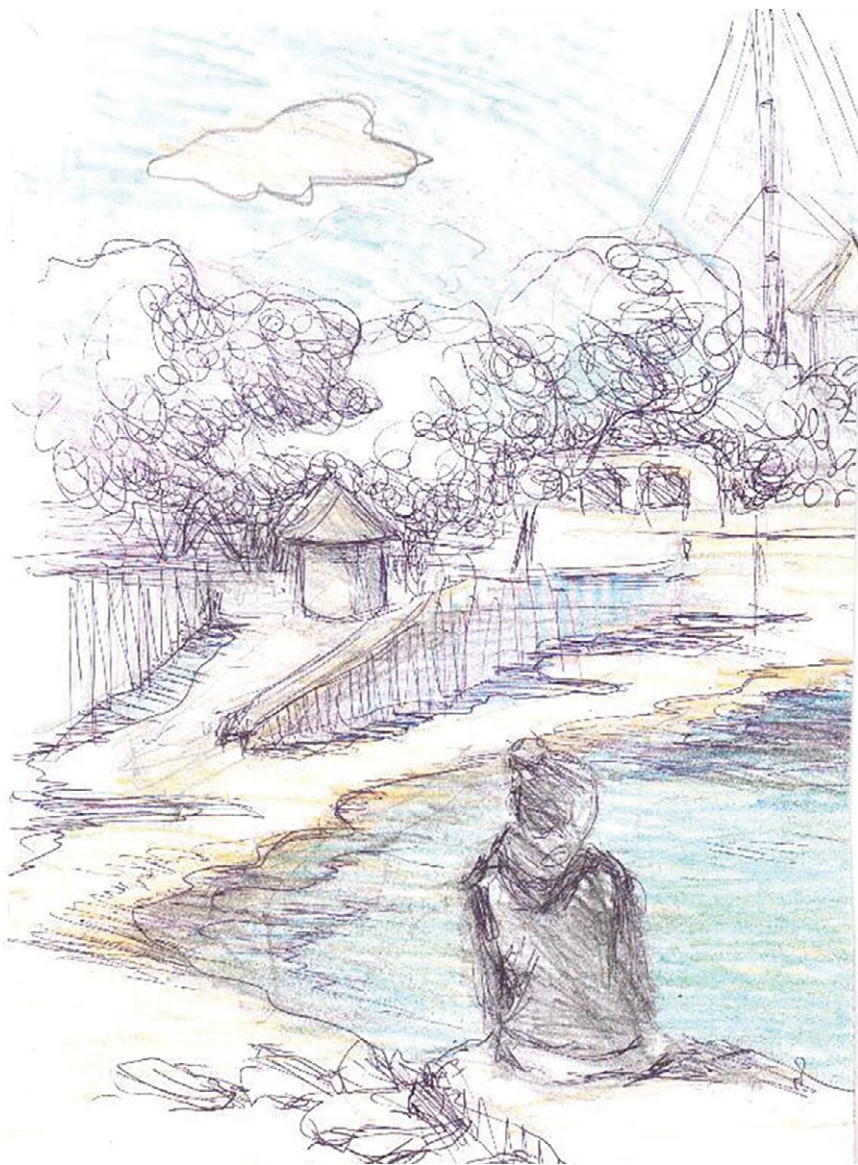
Надія крила подарує людям...

Зів'яне ворог, як трава полину...»

І не забувай, якщо ти потребуєш підтримки, обов'язково звертайся, я завжди готова прийти на допомогу.

Із повагою і розумінням твоя Маргарита.

30.07.2024 р.

Стеценко Ксенія
«Мрії про море»

Я вірю в те, що ти сильніший за мене!

Ушканова Дар'я, 10-А клас,
Великодолинський ліцей №2
Великодолинської селищної ради
Одеського району Одеської області

Привіт, мій дорогий друже! Мене звуть Даша, я хотіла б із тобою по-знайомитися. Мені 15 років, і я з Одеси. Не знаю, кому надійде цей лист. Хто ти? Хлопчик чи дівчинка? Скільки тобі років? Звідки ти? Які твої улюблені фільми чи книжки? Які твої мрії були до війни? Але точно знаю, що зараз мрія у всіх одна!

Можу тобі розповісти про своє місто. Візитка Одеси — це Чорне море та оперний театр. Я ще ніколи не була саме в цьому театрі, але я впевнена, що там дуже гарно. Люблю гуляти ввечері біля моря. Саме в цей час можна насолодитися не тільки морем, а й краєвидами Одеси. Усе ніби оживає.

Мені дуже хочеться вірити, що твоє майбутнє буде світлим, наповненим радіщами та любов'ю. Ти знаєш, до страшної дати 24.02.22 р. я не зовсім розуміла багато речей. Зараз усе оцінюю через призму воєнних дій та страшних подій! Хоча війна триває вже більше 10 років, але саме події повномасштабної війни перевернули моє життя. Мені страшно уявити, як це все відчуваєш ти. Розкажи мені про своє місто або село? Буде дуже цікаво дізнатися про нього! Я впевнена, що воно дуже гарне та особливе. Розумію, що тобі нелегко, що ти переживаєш, але вірю в те, що ти сильніший за мене! Вірю, що коли війна закінчиться, ти зможеш повернутися до звичного життя.

Трошки розповім про своє захоплення і хобі. Я граю на барабанах. Так, це дуже незвично, коли дівчинка грає на такому музичному інструменті. Інколи люди реагують на це з цікавістю, інші дивуються. А ще є стереотипи, що дівчинка не може підкорити такий музичний інструмент. Але так, я граю на барабанах. Можливо, у тебе теж є якесь хобі? Улюблені книжки, ігри, захоплення чи фільми. Дуже цікаво дізнатися!

Я сподіваюся, що буде така можливість, і ти розкажеш мені про свої мрії, і, мабуть, це буде зустріч в Одесі. Коли закінчиться війна, твоє містечко буде відбудовано. Воно буде найкрасивішим з усіх! Я обов'язково приїду до тебе в гості.

А поки ми чекаємо перемоги, паралельно будуємо плани на майбутнє. На світле майбутнє. Уже через два роки я буду випускницею 11-го класу. Моя маленька сестра піде в п'ятий клас. Вона багато зараз не розуміє, але з часом я їй усе розповім: як було насправді. Як ми підтримували одне одного та че-

кали того дня, тих слів: «Ми перемогли! Війна закінчилася!» І ці слова будуть у пам'яті не лише українців, а й усіх людей, хто підтримує добро. Ми зможемо пережити це, не опустимо руки та не зламаємося. Колись навіть уявити не могли, що для нас в одному слові — мир — буде так багато сенсу, емоцій та радості.

Розумію, що буде дуже важко пережити та забути все те, що тобі довелося побачити й відчувати, але дуже хочу, щоб ти тільки мріяв та радів, щоб усе, що зараз відбувається, минуло, і ми всі жили, як раніше. Знаєш, я зараз це все пишу і плачу. Плачу від того, що ми не можемо жити так, як нам хочеться. Але все буде добре. Я в це вірю!

Ммм, знаєш, зараз мені здається, що я пишу фразами моєї мами. А колись її настанови мене дратували. Напевно, усьому свій час. Остаточно ми подорослішали, раптово і не так, як хотілося б нашим батькам (((Я дуже чекаю на зворотний зв'язок. А ще чекаю тебе в гості в Одесу. Як кажуть у нас: «Та я вас прошу, усе буде гаразд!»

Знаю, що тобі дуже складно зараз, і сподіваюся, що з тобою все добре. Я впевнена, що ми потоваришуємо! Головне, пам'ятай, мій любий друже, що обов'язково все закінчиться, і ми всі будемо святкувати перемогу! Ти із сім'єю поїдеш у Крим на море чи до Львова попити смачної кави. А також обов'язково чекаю тебе в моєму місті. Ми нарешті підемо з тобою в оперний театр на балет чи виставу.

Бережи себе!
Ушканова Дар'я

Хоменко Артем, 10-А клас,
Великокопанівський ліцей
Великокопанівської сільської ради
Херсонського району Херсонської області

Привіт, друже! Пише тобі твій однокласник і найкращий друг Хоменко Артем.

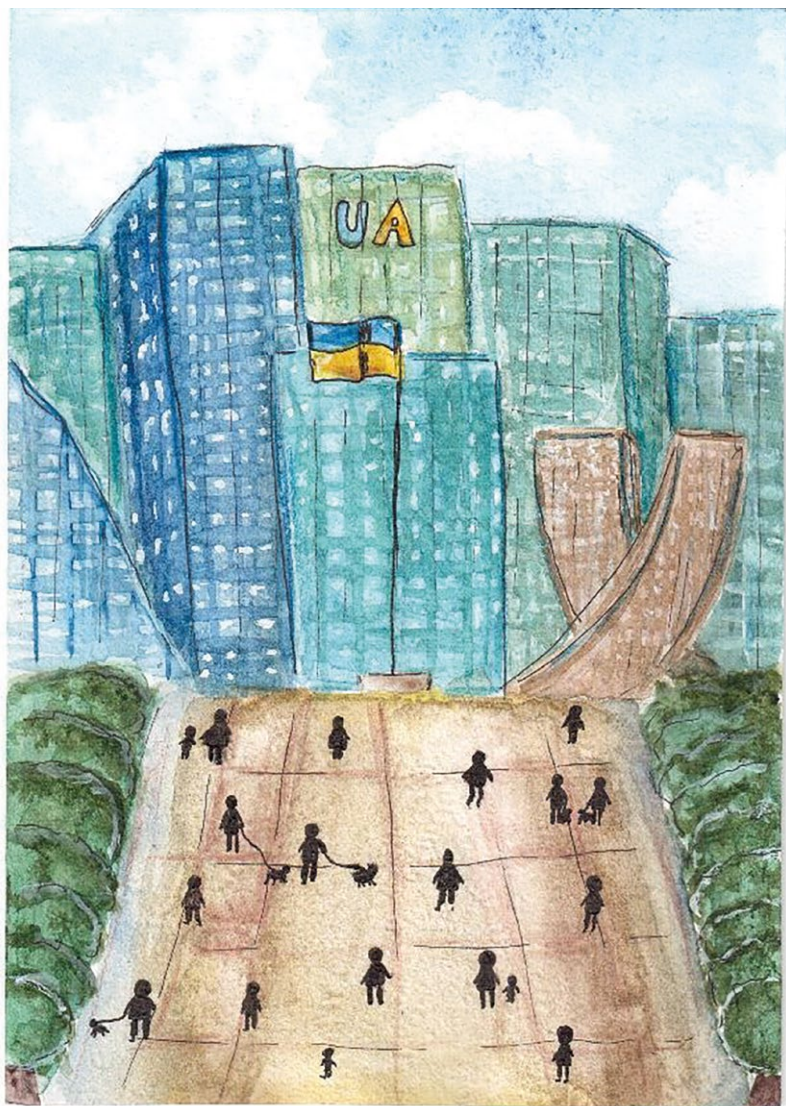
Максime, як твої справи? Як твоє життя? Хоча розумію, що важко... Проте ти не вішай носа, не засмучуйся, май терпіння, і все у нас вийде. Наші герої із ЗСУ щоденно ведуть роботу на Лівобережжі, знищуючи окупантів. Наші хлопці міцні як сталь і невимовно сміливі. Вони схожі на козаків, які боронили нашу Батьківщину від нападників у далекому минулому. Пам'ятаю, як ти захоплювався уроками історії і дуже любляв українську літературу, де нам вчителі розповідали про минуле нашого народу. А воно було доволі складним. Сьогодні воїни української армії кров'ю і потом пишуть нову історію України, де більше не буде місця кривавій росії. Наша країна переживає доволі тяжкі воєнні часи, але настане той момент, коли брудний чобіт окупанта покине наші території і більше, навіть подумки, не зазирне у наш бік. А ми, молоді і повні сил, свідомі громадяни України, будемо відновлювати сплюндровану ворогом державу. Будемо відбудовувати наші міста і села, наш славетний Антонівський міст, який став символом єднання Лівобережної і Правобережної Херсонщини. Наш таврійський край стане перлиною Європи. До нас їхатимуть туристи, щоб посмакувати найсолодшими кавунами на базарі у Великих Копанях, щоб проїхатися барханами Олешківських пісків, щоб покупатися в Чорному та Азовському морях. Максime, повір, цей час настане! Україна не покинула своїх громадян, не відвернулася, а бореться за звільнення усієї Херсонської області.

Я також сумую за домівкою, однокласниками, друзями. Дуже радію нашим зустрічам на дистанційних уроках. Дякую нашим вчителям, що дали змогу нам далі навчатися за українською програмою.

Як буде сумно, ти обов'язково пиши мені. Я завжди підтримаю тебе. Пам'ятай: ми козацького роду, а козаки не здаються! Витримаємо! До зустрічі у Великих Копанях, де майорить найкрасивіший у світі синьо-жовтий стяг. Передавай привіт своїй родині!

19 липня 2024 року

Твій друг Артем

Котелевська Ксенія, 11 років
гурток "Художня творчість"
керівник: Федорова Зінаїда Валентинівна

